

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Изрицање мера безбедности у поступку према
малолетницима**

(мастер рад)

Ментор

Проф. др Саша Кнежевић

Студент

Милица Јекић

Број индекса: М022/23-УП

Ниш, 2026.

САДРЖАЈ

УВОД.....	1
I. РАЗВОЈ МАЛОЛЕТНИЧКОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА.....	5
1.1. <i>Развој малетничког кривичног права кроз историју</i>	5
1.2. <i>Кривични поступак према малолетницима</i>	7
II. МЕРЕ БЕЗБЕДНОСТИ КАО СПЕЦИФИЧНА КРИВИЧНА САНКЦИЈА	8
2.1. <i>Појам мера безбедности</i>	8
2.1.1. Еволуција концепта мера безбедности и кривично-правни дуализам.....	12
2.1.2. Правна природа мера безбедности и концепт опасног стања (pericolosità)	13
2.2. <i>Врсте мера безбедности</i>	14
2.2.1. Класификација мера безбедности и њихова примена код малолетника	16
2.2.2. Критички осврт на ефикасност и изазови имплементације мера безбедности	19
III. МЕРЕ БЕЗБЕДНОСТИ И МАЛОЛЕТНИЦИ: ПРАВНИ ОКВИР И ПРИМЕНА	20
3.1. <i>Правни оквир и однос мера безбедности према другим санкцијама</i>	21
3.1.1. Начело <i>lex specialis</i> и ограничена листа мера безбедности	22
3.1.2. Однос мера безбедности и васпитних мера (супституција и кумулација).....	23
3.1.3. Значај забране обављања позива и протеривања странаца.....	24
3.2. <i>Специфичност примене: Анализа обавезног лечења</i>	25
3.2.1. Обавезно лечење као <i>conditio sine qua non</i> специјалне превенције	25
3.2.2. Обавезно психијатријско лечење: Услови и поступак	26
3.2.3. Лечење зависника (наркоманија и алкохолизам)	27
3.3. <i>Изазови у пракси и улога мултидисциплинарног приступа</i>	28
3.3.1. Институционални изазови и недостатак специјализације	29
3.3.2. Мултидисциплинарност као једини пут ка ефикасности.....	29
3.3.3. Алтернативни приступи и диверсија	30
3.4. <i>Посебан осврт на мере одузимања предмета и забране приближавања</i>	31
3.4.1. Превентивно-васпитна функција одузимања предмета	32
3.4.2. Забрана приближавања и комуникације: Заштита жртве у фокусу	32
3.4.3. Ограничена примена осталих забрањујућих мера.....	33
3.5. <i>Конкурениција санкција и проблем <i>ne bis in idem</i></i>	34

3.5.1.	Теоријски основ кумулације: Разликовање <i>кривице</i> и <i>опасног стања</i>	35
3.5.2.	Примена принципа <i>ne bis in idem</i> у пракси	35
3.5.3.	Кумулација са казном малолетничког затвора	36
3.6.	<i>Студија случаја: Дневни боравак „Клуб 08” као модел интеграције</i>	37
3.6.1.	Филозофија и структура клијентоцентричног третмана.....	38
3.6.2.	Интеграција „Клуба 08” и мера безбедности	38
IV.	МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР И ПРИКАЗ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА	39
4.1.	<i>Опис начина прикупљања и обраде података</i>	40
4.2.	<i>Опис узорка истраживања</i>	40
4.3.	<i>Резултати истраживања</i>	44
V.	ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И ИМПЛИКАЦИЈЕ	63
VI.	ПРАВЦИ ДАЉЕГ ИСТРАЖИВАЊА	67
VII.	ЛИТЕРАТУРА	68
VIII.	САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ	75
IX.	ABSTRACT AND KEYWORDS	76
X.	ПРИЛОЗИ	77
XX.	БИОГРАФИЈА	79

УВОД

Проблем малолетничке делинквенције представља важан изазов за правне системе широм света, захтевајући пажљиво осмишљене правосудне мере које не само да штите друштво, већ и омогућавају оптималне услове за рехабилитацију малолетника. Мере безбедности у овом контексту представљају правни институт којим правосудни органи, у поступку према малолетним учиниоцима, настоје да превенирају делинквентно понашање, те да подстакну њихову потпуну ресоцијализацију и друштвену интеграцију. Постојеће мере, као што су обавезни надзор, психолошка и социјална подршка, васпитне мере, и у екстремним случајевима мера притвора и казна малолетничког затвора, примењују се с циљем да се осигура заштита малолетника и да се створи платформа за позитиван развој и ресоцијализацију.

Значај ове теме проистиче из чињенице да су малолетници посебно рањива категорија, која захтева пажњу и специфичан приступ у правосудном процесу, како би се постигла равнотежа између интереса малолетника и безбедности друштва. Истраживања показују да одговарајуће мере безбедности могу значајно утицати на смањење рецидивизма и на развој одговорног понашања код младих преступника (Traub, 2024). Насупрот томе, неадекватна примена мера може имати дугорочне негативне последице на живот и развој малолетника, те утицати на пораст рецидивизма и дестабилизацију друштвене заједнице.

Основно разумевање унутар друштва често се ослања на претпоставку да „лоши актери“ треба да буду кажњени како би се обезбедила правда за оне који су повређени, одвраћало од будућег криминалног понашања и омогућила рехабилитација починитеља. Међутим, када се лоши актери испоставе као деца која су претрпела различите облике злостављања и трауме, проблем постаје много сложенији. Кривични правосудни системи, који су првенствено дизајнирани за кажњавање, често не могу адекватно да одговоре на рехабилитацијске потребе малолетника који су сами жртве насиља. Уместо да им пружи потребну помоћ, често их излажу додатним трауматским искуствима која погоршавају њихову ситуацију (Traub, 2024).

Законски оквир у области кривичног права према малолетницима у великој мери обухвата међународне стандарде, попут Конвенције о правима детета и Минималних

стандарда Уједињених нација за правду према малолетницима (такозвана Пекиншка правила). Ови документи предвиђају да правосудни системи морају да примењују мере које ће, где је могуће, избећи затварање и понудити алтернативне начине за рад са младим преступницима, пружајући подршку њиховом поновном укључењу у друштво (United Nations, 1985).

Република Србија се, попут других земаља, придржава ових стандарда кроз Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, који прописује да се казне за малолетне учиниоце морају прилагодити њиховом узрасту и степену развоја (Закон о малолетницима, ЗОМ, 2005). Применом ових принципа, судови настоје да сачувају интересе малолетника и омогуће им нову шансу кроз васпитне и безбедносне мере.

Утицај мера безбедности на рецидивизам и ресоцијализацију малолетника предмет је обимног истраживања. Емпиријске студије показују да мере, као што су психолошка саветовања, васпитни надзор и подршка за образовање и запошљавање, могу значајно смањити вероватноћу поновног кршења закона (Khushbu, Kanchal, 2024). Ове мере пружају малолетницима алтернативне моделе понашања и алате за решавање проблема, што може бити пресудно у њиховом развојном путу.

Поред тога, поједини научници указују на недовољну имплементацију одређених мера у пракси, што доводи до мање ефикасности ових мера у погледу превенције и рехабилитације (Javdani, 2019) То сугерише потребу за бољом обуком правосудног особља, као и за развојем јасних смерница које би олакшале адекватну примену мера безбедности.

Управо овај раскорак између нормативног оквира и практичних проблема у имплементацији мера безбедности представљао је основни мотив за избор ове теме и спровођење истраживања.

Циљ овог рада је да се кроз анализу законског оквира, и релевантне литературе дође до бољег разумевања улоге мера безбедности у поступку према малолетницима. Истраживање такође настоји да процени ефикасност ових мера у контексту превенције понављања кривичних дела и да укаже на могуће области за унапређење постојећег законодавства и праксе.

Имајући у виду узраст, ниво психичке и физичке зрелости лица према којима се примењују одредбе кривичног закона, неопходно је дефинисати сам **појам малолетника**. Савремена кривична законодавства уважавајући ове чињенице диференцирано приступају овим категоријама правних субјеката у односу на криминалитет пунолетних извршилаца кривичних дела. Према позитивном кривичном законодавству Републике Србије, статус малолетника имају лица између 14 и 18 година старости, при чему лица од 14. до 16. година старости спадају у категорију млађих, док лица од 16. до 18. године старости припадају категорији старијих малолетника. *Законом о малолетним* (Закон о малолетницима, 2005). *учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица* истакнуто је да се према учиниоцима кривичних дела млађим од 14 година не може водити кривични поступак нити им се могу изрећи кривичне санкције (чак ни оне које су предвиђене за малолетне преступнике). Они се сматрају кривично неодговорним и као такви подлежу под надлежност служби социјалног старања (С. Кнежевић, 2010) .

Основне хипотезе које овај рад настоји да испита су следеће:

1. Мере безбедности које се изричу малолетницима у великој мери доприносе смањењу ризика од повратка у криминал.
2. Постоји неадекватна примена одређених мера безбедности у пракси, што отежава њихов превентивни и рехабилитациони учинак.
3. Ефикасност мера безбедности зависи од индивидуалних карактеристика малолетника и околности у којима је кривично дело извршено.

Први део рада, посвећен је теоријско-историјском оквиру. У оквиру овог дела, обрадиће се историјски развој малолетничког кривичног права и приказ кривичног поступка према малолетницима, чиме се постављају основе за даљу анализу.

Други део, фокусира се на теоријску и правну природу мера безбедности. Овде ће бити детаљно анализирани појам, еволуција концепта кривично-правног дуализма и правна природа мера безбедности у контексту опасног стања (*pericolosità*). Такође, биће представљена класификација врста мера уз критички осврт на њихову ефикасност.

Трећи део, представља срж рада. Фокус је на правном оквиру за изрицање мера безбедности према малолетницима (начело *lex specialis*), анализи обавезног лечења (психијатријско

лечење и лечење зависника) и специфичних мера (одузимање предмета, забрана приближавања). Посебна пажња биће посвећена изазовима у пракси, улози мултидисциплинарног приступа и сложеност питању конкуренције санкција и принципа *ne bis in idem*. Ово поглавље се завршава студијом случаја „Клуб 08” као моделом интеграције.

Четврти део, ће представити емпиријски оквир истраживања, укључујући опис начина прикупљања и обраде података и опис узорка. У овом делу биће детаљно изложени резултати истраживања и њихова анализа.

На крају, рад ће садржавати закључна разматрања, правце даљег истраживања у области мера безбедности за малолетнике, литературу, сажетак и кључне речи, прилоге и биографију.

I. РАЗВОЈ МАЛОЛЕТНИЧКОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА

Историјски развој малолетничког кривичног права означио је одлучујући прелазак са модела који је малолетнике третирао као одрасле на систем који наглашава **васпитање и ресоцијализацију** као примарне циљеве, уместо кажњавања (Стојановић, 2013). Овај едукативни приступ је у Републици Србији правно заокружен доношењем Кривичног законика (КЗ, 2005.) и Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (ЗОМ) 2005. године, успостављајући систем који делује као *lex specialis* (КЗ, 2005, ЗОМ, 2005). Васпитне мере су у овом систему примарне санкције, што најбоље одсликава фокус на корекцију понашања, а не на репресију.

Процесни оквир поступања према малолетницима изграђен је на принципима који обезбеђују максималну заштиту малолетника и минималну формалност. Кључне гаранције укључују: обавезно учешће браниоца од првог саслушања, потребу за посебном обазривошћу свих учесника у поступку приликом саслушања, као и обавезу упознавања Органа старатељства о току поступка. Све ове процедуралне одредбе имају за циљ да вођење поступка не би штетно утицало на развој малолетника, чувајући његову приватност и зрелост (ЗОМ, 2005).

Овај специјализовани процесни оквир, заједно са материјалноправним одредбама, има за циљ да се кроз надзор, заштиту и помоћ утиче на **васпитавање и правилан развој личности малолетника** (Стојановић, 2013). Стога се читав поступак и систем санкција прилагођавају личности учиниоца, омогућавајући да се санкције попут мера безбедности изричу само као комплементарне, када су испуњени посебни законски услови и када је то неопходно за безбедност заједнице.

1.1. Развој малетничког кривичног права кроз историју

Пре него што се разматра о циљу рада законског оквира, потребно је указати и на **сам развој малетничког кривичног права кроз историју**, будући да у најранијем периоду изградње кривичноправног законодавства, није постојао „ посебан кривичноправни третман

младих извршилаца младих извршилаца кривичних дела. Специфичност кривичноправног третмана лица недовољне биопсихичке и социјалне зрелости, у свом рудиментарном облику, испољава се тек с појавом организоване државе, понајпре у сфери кажњавања, да би се у савремено доба заокружио конзистентни систем посебног малолетничког кривичног материјалног, процесног и извршног права (С. Кнежевић, 2010).

Неорганизовано друштво као одговор на све видове преступничког понашања реаговало је крвном осветом, одмаздом те применом других ретрибутивних мера. Тек са развојем цивилизације и формирањем саме државе као облика организованог друштва, развија се свест о мерама којима би се, пре свега, превентивно деловало у односу на потенцијалне прекршиоце друштвених норми. Основе за овакав вид друштвених реакција налазимо најпре у доба антике, у делима античких филозофа, у првом реду, Платона који је „инсистирао да се законодавством, а не осветом, остварује одвраћање људи од вршења кривичних дела. „, Такве идејне основе поставиле су камен темељац каснијем законодавству нарочито приликом самог регулисања положаја малолетника у кривичном праву (С. Кнежевић, 2010.).

Кроз историју малолетничко кривично право у Србији се развијало кроз модеран раст српске државе која је свој суверенитет учврстила доношењем кривичноправних прописа. Такав Кривични законик заправо је садржао заостале одредбе из законодавстава културних народа, а које су се односиле на малолетне починиоце кривичних дела. Кроз многобројне наступајуће законе предвиђане су мере укора, школско или кућно кажњавање малолетника, или васпитна мера „васпитања у васпитној породици“, померана је узрасна граница малолетничке одговорности, те установљена посебна надлежност судова, у оквиру редовне. Најзначајнији напредак у свеобухватној изградњи малолетничког кривичног законодавства постигнут је новелама Кривичног закона и Закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку, из 1959.

Овим изменама предвиђено је осам врста васпитних мера, те казна малолетничког затвора. Поједине васпитне мере могле су, притом, бити изречене и лицима млађим од четрнаест година (упућивање у васпитну установу). Тиме је четрнаест година старости представљало доњу границу за поступање суда, а не за ограничавање кривичне одговорности (С. Кнежевић, 2010). Истовремено, уведена је исључива надлежност

државног тужиоца за малолетнике, као јединог овлашћеног за покретање поступка према малолетним делинквентима. Уведено је и начело опортунитета којим се тужилац могао водити дискреционо оценом приликом одлучивања о сврсисходности покретања поступка према малолетницима.

Кривични законик Србије, из 2005. године, није регулисао кривичноправни статус малолетних преступника, јер је Законом о малолетним (ЗОМ, 2005) учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетника, на свеобухватан начин, регулисана област материјалног, процесног и извршног малолетничког кривичног права. (С. Кнежевић, 2010).

1.2. Кривични поступак према малолетницима

Кривични поступак према малолетним учиниоцима кривичних дела представља **специјални процес** који се у суштинским елементима разликује од поступка који се води против одраслих. Овај поступак је *lex specialis*, односно, има приоритет у примени над општим одредбама Законика о кривичном поступку, управо због потребе да се максимално заштите интереси малолетника. (КЗ, 2005). Основна разлика произилази из **принципа специјалности**, који налаже да се поступање, доношење одлука и изрицање санкција прилагоде зрелости, личности и психолошком развоју детета (Стојановић, 2013). Главна сврха поступка није утврђивање кривице ради кажњавања, већ прикупљање података који ће омогућити правилно изрицање васпитне или друге мере која ће утицати на ресоцијализацију.

Поступак се одликује посебном фазношћу и укључивањем специјализованих субјеката. За разлику од редовног поступка, овде кључне улоге имају **судија и јавни тужилац за малолетнике**, као и **веће за малолетнике**, чиме је обезбеђена професионална специјализација. Важан елемент поступка је и **припремни поступак**, који представља прву фазу и чији је примарни циљ прикупљање података о личности малолетника (животне прилике, породично окружење, потребе) кроз израду стручног извештаја од стране органа старатељства. Овај припремни поступак наглашава **истражност и социјалну дијагнозу**, што је неопходно за индивидуализацију будуће санкције (Јовашевић, 2016).

Коначно, целокупни процес је прожет **начелом супсидијарности и неформалности**. Супсидијарност значи да се покретање формалног кривичног поступка сматра *ultima ratio* (крајњим средством), дајући предност **васпитним налозима** и другим неформалним облицима реаговања. Неформалност, пак, осигурава да се радње предузимају обазриво, без публицитета и на начин који неће штетно утицати на психу малолетника. Поред тога, у поступку је **обавезно учешће браниоца** од првог тренутка, чиме се обезбеђује професионална заштита права детета кроз све фазе процеса (Стојановић, 2013). Ови принципи колективно гарантују да је поступак, иако принудан, пре свега заштитни и едукативни.

II. МЕРЕ БЕЗБЕДНОСТИ КАО СПЕЦИФИЧНА КРИВИЧНА САНКЦИЈА

Кривичноправна теорија и пракса сведоче о континуираном развоју и усавршавању система кривичних санкција, посебно у домену малолетничког правосуђа. У оквиру овог система, **мере безбедности** представљају кључни елемент у правној заштити малолетника у конфликту са законом. Оне служе као инструменти за смањење ризика од рецидива, али и за заштиту друштва од потенцијалних опасности које малолетници могу представљати. Ово поглавље је посвећено детаљној анализи појма, правне природе и врста мера безбедности, и њиховој специфичној примени у контексту малолетничке делинквенције.

2.1. Појам мера безбедности

Мере безбедности представљају специфичан правни инструмент у кривичном правосуђу, усмерен на заштиту малолетника који су извршили кривична дела, али и на заштиту друштва у целини. Као посебна врста кривичних санкција, мере безбедности су превасходно усмерене на саму личност учиниоца, на ублажавање самих узрока криминалног понашања у односу на лица којима се оне изричу. Следствено томе, оне представљају један од корисних инструмената кривичног правосуђа у домену третмана малолетних починилаца кривичних дела (С. Кнежевић, 2010). Ове мере се примењују са циљем ресоцијализације и превенције, а њихова ефикасност зависи од правилне примене и правног оквира у коме су

прописане. У правном контексту, мере безбедности су усмеране на спречавање понављања деликата, с циљем да се малолетницима пружи подршка у процесу опоравка и интеграције у друштво (Шкрбић, 2018). Оне могу обухватати различите интервенције, као што су упућивање у специјализоване установе, програме за психосоцијалну подршку и едукативне активности.

Разумевање концепта мера безбедности подразумева и анализу законског оквира који их регулише. У Србији, Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (2005) поставља нормативни оквир за изрицање мера безбедности малолетним извршиоцима кривичних дела (С. Кнежевић, 2010, ЗОМ, 2005). Као такав он прописује различите врсте мера безбедности, укључујући мере упућивања на лечење, обавезно похађање образовних програма и надзор. Ове мере су дизајниране да одговоре на специфичне потребе малолетника, узимајући у обзир њихову личну историју и околности у којима су починили кривично дело (Milićević, 2019). Кроз примену мера безбедности, правни систем настоји да спроведе индивидуализовани приступ који је од суштинског значаја за успешну ресоцијализацију малолетника.

Примену мера безбедности детаљно регулише Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица у оквиру ког је предвиђено да се мере безбедности се, малолетним учиниоцима кривичних дела, по правилу, изричу уз васпитне мере и казну малолетничког затвора. Законодавац једино искључује примену мера безбедности обавезног лечења алкохоличара и обавезног лечења наркомана, кумулативно с мерама упозорења и усмеравања (С. Кнежевић, 2010, ЗОМ, 2005).

Сагласно претходно поменутом закону, могуће је меру безбедности обавезног психијатријског лечења као и чувања у здравственој установи изрећи самостално, без истовременог изрицања васпитне мере, док се за третман малолетних деликвената ометених у развоју примарно изриче мера упућивања у посебну установу за лечење и оспособљавање. Код изрицања и извршавања мера безбедности малолетним учиниоцима кривичних дела, требало би сходно примењивати одговарајуће одредбе Кривичног законика и Закона о извршењу кривичних санкција, у складу са одредбом чл. 4. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (С. Кнежевић, 2010, КЗ, 2005 ЗОМ, 2005).

Када говоримо о врстама мера безбедности, важно је напоменути да оне могу бити и адекватне и недовољне у зависности од специфичних фактора који утичу на малолетника. На пример, малолетници који показују знаке дубоке трауме или емоционалних проблема могу захтевати више подршке и интервенције него што то прописују стандардне мере. Стога, стручњаци из области психолошке помоћи и социјалне заштите играју кључну улогу у идентификовању потреба малолетника и предлагању одговарајућих мера (Milićević, 2019). Оваква интеграција стручне подршке у процес изрицања мера безбедности може знатно унапредити исходе ресоцијализације.

Иако мере безбедности, попут других кривичних санкција, представљају одређено одузимање или ограничење слобода и права учиниоца кривичног дела на одређени временски период, оне су у суштини лишене ретрибутивног карактера. Њихова сврха није да се учиниоцу нанесе било какво зло као облик одмазде, већ да му се пружи помоћ у процесу лечења, па чак и оздрављења. На тај начин, специјално превентивно деловање мера безбедности не огледа се у застрашујућем ефекту казнене репресије, већ у медицинској терапији која има за циљ отклањање опасних стања и ситуација које могу довести до поновног почињења кривичних дела (Јовашевић, 2000).

У пракси, примена мера безбедности често се суочава с различитим изазовима. Један од најзначајнијих изазова је недовољна обука и свест стручњака о потребама малолетника, што може довести до погрешног разумевања и неадекватне примене прописаних мера. На пример, ако стручњаци не познају специфичности малолетничког делинквентног понашања, могу упућивати малолетнике на мере које не одговарају њиховим индивидуалним потребама, чиме се смањује ефективност рехабилитације (Марковић, 2021). Стога је неопходно стално образовање и усавршавање стручњака који раде са малолетницима у систему правосуђа.

Мере безбедности представљају специфичне кривичне санкције које имају следеће особине: 1. оне служе као средство за заштиту друштва од криминалитета с акцентом на специјалну превенцију, 2. подразумевају одузимање или ограничење одређених права и слобода учиниоца кривичног дела; примењују се без воље учиниоца, што указује на њихов принудни карактер, 3. прописане су законом, 4. суд их изриче у складу са законом предвиђеним поступком, и 5. основа за њихову примену је постојање опасног стања

(темибилитет или перикүлозитет) код учиниоца дела, које се огледа у могућности поновног извршења кривичног дела. Из ових карактеристика произлази да су мере безбедности правни механизми за заштиту друштва од криминалитета, прописане законом и изречене од стране суда у предвиђеном поступку, због опасног стања учиниоца, што подразумева одузимање или ограничење његових слобода и права (Јовашевић, 2016).

Примена мера безбедности заснована је на присуству специфичног опасног стања које учинилац носи у себи, а које може бити узроковано биопсихичким или социјалним факторима. Ово опасно стање представља особину учиниоца кривичног дела. Према члану 78 Кривичног законика Србије, сврха мера безбедности у контексту опште сврхе кривичних санкција је да се уклоне услови или ситуације које могу довести до поновног извршења кривичних дела од стране учиниоца (Лазаревић, 2005, КЗ, 2005).

Међутим, мере безбедности не могу бити изречене на лице код којег су идентификована таква опасна стања или услови, све док не изврши кривично дело предвиђено законом, које произлази из тог опасног стања. Стога, мере безбедности могу бити изречене само након извршења кривичног дела, тј. *post delictum*, а не само на основу присуства опасног стања, тј. *ante delictum*. То значи да се изрицањем мера безбедности остварује специјална превенција.

Сваки пут када реферишете на неку одредбу законског текста, било ког, потребно је да то и наведете у фусноти/загради, у складу са стилем навођења који користите. Коментар се односи на читав рад, исправите то.

КЗ из 2005. године дефинише четири категорије кривичних санкција (члан 4) (КЗ, 2005). Оне су: (Илић, 2013)

1. *Казне*: затвор, новчана казна, рад у јавном интересу и одузимање возачке дозволе;
2. *Мере упозорења*: условна осуда и судска опомена;
3. *Мере безбедности*: обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи, обавезно психијатријско лечење на слободи, обавезно лечење наркомана, обавезно лечење алкохоличара, забрана обављања одређених послова или делатности, забрана управљања моторним возилом, одузимање предмета, протеривање странаца из земље, јавно објављивање пресуде, забрана приближавања

и комуникације с оштећенима, те забрана присуствовања одређеним спортским догађајима;

4. *Васпитне мере.*

Мере безбедности, као специфична врста кривичних санкција, унесене су у европска кривична законодавства тек почетком двадесетог века и терминолошки су одвојене од казне. Њихово усвајање као посебних санкција резултат је научних сазнања и практичних искустава која су указала на то да се сузбијање криминалитета у одређеним криминолошким категоријама не може постићи само применом казни. Ово је указивало на потребу увођења нових, различитих кривичних санкција које ће се разликовати и по садржају и по циљу. Мере безбедности су замишљене као санкције које искључиво теже специјално превентивним циљевима, као што су поправљање учиниоца и заштита друштва од њега. Оне су усмерене против опасности од поновног учињења кривичних дела истог учиниоца, која произилазе из његове личности, и важне су све док не буде уклоњена та опасност. Овај услов представља основни и заједнички критеријум за изрицање свих мера безбедности, због чега су оне и уведене у савремене системе кривичних санкција (Дракић, 2005).

2.1.1. Еволуција концепта мера безбедности и кривично-правни дуализам

Еволуција појма мера безбедности нераздвојива је од развоја кривичне теорије, посебно од настанка тзв. Социолошке школе кривичног права крајем XIX и почетком XX века. Ова школа, за разлику од класичне, преусмерила је фокус са самог чина (кривичног дела) на личност учиниоца, увиђајући да је само кажњавање често недовољно за превенцију рецидива код специфичних категорија преступника. Италијански позитивисти, предвођени Енриком Феријем (Enrico Ferri), су били први који су систематизовали идеју да одређени учиниоци (нпр. ментално поремећени, навикли преступници) представљају опасност (*pericolosità*) за друштво, која се мора неутралисати третманом, а не само ретрибуцијом (Момировић, 2017).

Тако је настао концепт кривично-правног дуализма, који подразумева да систем кривичних санкција има две основне гране: кажњавање (које се базира на кривици и ретрибуцији) и мере безбедности (које се базирају на опасном стању учиниоца и специјалној

превенцији) (Коларић, 2021). Дуализам је теоријски доминирао велики део двадесетог века. Ипак, савремено кривично право, укључујући и српско, показује тренд ка тзв. монистичком концепту, где се елементи заштите (карактеристични за мере безбедности) и елементи репресије (карактеристични за казну) све више преплићу. Конкретно, мере безбедности све чешће добијају и рестриктивну компоненту, док се казна све више хуманизује и укључује ресоцијализацијске елементе (Лазих, 2022).

Код малолетника, овај дуализам је још више замагљен, јер су васпитне мере, које су примарна санкција, по својој суштини мешавина третмана (мере безбедности) и одређене репресије (кажњавања). Стога, мере безбедности примењене на малолетнике представљају чист облик *заштитног одговора* друштва који се фокусира на отклањање психосоцијалних дефицита учиниоца, попут зависности или психичких поремећаја, који би га могли вратити криминалу (Бејатовић, 2018).

2.1.2. Правна природа мера безбедности и концепт опасног стања (*pericolosità*)

Основа за изрицање мера безбедности је постојање опасног стања код учиниоца, што је централни постулат кривичног права за њихову примену. Опасно стање (*pericolosità*) није исто што и кривица. Кривица се односи на ментални однос учиниоца према учињеном делу у прошлости, док се опасно стање односи на његову пројектовану вероватноћу да ће поново учинити кривично дело у будућности. Процена опасног стања је увек *прогностичка* и мора бити заснована на комбинацији објективних фактора (врста дела, раније понашање) и субјективних фактора (психичко стање, околности породичног живота, социјална средина) малолетника.

Правна природа мера безбедности је стога *неутрализаторска* и *превентивна* – оне делују на узрок будућег криминала. То је разлог због којег се мере безбедности, посебно оне које се односе на лечење, могу извршавати *неодређено* дуго, све док опасно стање не престане, за разлику од казни које су временски строго дефинисане (Илић, 2023).

Код малолетника, концепт опасног стања мора бити тумачен опрезно, узимајући у обзир њихову недовољну зрелост и велику могућност за ресоцијализацију. Кривичноправна теорија наглашава да код младих особа, опасно стање често произилази из развојних криза,

лошег социјалног окружења или неуравнотеженог емотивног развоја, а не из трајне криминалне оријентације (Станковић, 2020). Зато се мере безбедности према малолетницима најчешће фокусирају на *третман* и *едукацију* (лечење од зависности, психијатријско лечење), док се мере које би трајно ограничавале њихова права (нпр. забрана вршења позива) углавном искључују.

2.2. Врсте мера безбедности

Мере безбедности представљају специфичне кривичне санкције усмерене на заштиту друштва и спречавање поновног учињења кривичних дела од стране учинилаца. Оне се разликују од казни по томе што се не односе на кажњавање, већ на превенцију и ресоцијализацију. У овом раду ћемо истакнути различите врсте мера безбедности, њихову сврху, као и примену у пракси.

Према важећем Кривичном закону Републике Србије (КЗ, 2005), мере безбедности су прописане као инструменти који могу да се изричу према малолетницима и одраслима. Мере безбедности су дизајниране да делују на основи специфичних фактора ризика који су проузроковали криминално понашање. Оне се обично деле на три основне категорије: обавезне мере лечења, ограничења права и мера заштите.

Прва врста мера безбедности су обавезне мере лечења, које укључују психијатријско лечење и терапију. Ове мере се примењују када постоји основа за сумњу да је учинилац кривичног дела психички нестабилан или зависан од дрога или алкохола. Овакве мере имају за циљ не само да се помогне учиниоцу да се опорави, већ и да се смањи ризик од поновног учињења кривичних дела (Dimitrova, 2017). Оне подразумевају обавезно лечење у установама, као и терапије које могу бити усмеране на физичко, ментално и социјално здравље малолетника.

Друга врста мера су ограничења права, која укључују разне забране, као што су забрана управљања возилима, забрана приближавања одређеним особама или местима и забрана вршења одређених делатности. Ове мере су усмерене на спречавање опасног понашања учиниоца и заштиту потенцијалних жртава. У пракси, ове мере могу имати

велики утицај на живот малолетника, јер могу утицати на његово образовање, запослење и друштвену интеграцију (Maljković, Radovanović, 2023).

Трећа категорија мера безбедности су мере заштите, које се примењују у ситуацијама када је неопходно заштити жртве или друге особе од потенцијалног опасног деловања учиниоца. Ове мере могу укључивати смештање малолетника у безбедне установе или примену других форма заштите, као што су надзор и редовно извештавање о његовом понашању (Krzysztof, Pawel, 2023). Оне су нарочито важне у случајевима насилног понашања или других озбиљних претњи.

Процес одређивања мера безбедности обухвата не само правне аспекте, већ и психолошке и социјалне елементе. Приликом одређивања мера, важно је узети у обзир индивидуалне потребе и услове малолетника, као и утицај његове породице и околине. Истраживања су показала да породица игра кључну улогу у ресоцијализацији малолетника, те да се мере безбедности могу унапредити сарадњом између различитих институција, укључујући школе, здравствене установе и социјалне службе (Joksić, Rajaković, 2020).

Све ове мере имају за циљ да се ублаже или отклоне опасна стања која би могла довести до поновног учињења кривичних дела. Оне представљају алтернативу казним санкцијама и акценат стављају на ресоцијализацију и интеграцију у друштво. Такође, мере безбедности могу бити подложне прегледу и изменама у зависности од еволуције научних сазнања о криминологији и социјалној реакцији на криминал.

Важно је напоменути да ефикасност мера безбедности зависи од њихове примене и интеграције у шири систем социјалне подршке. Образовне и социјалне интервенције, као што су програми у којима учествују малолетници, могу допринети већем успеху мера безбедности и смањењу ризика од рецидива (Бајовић, 2017). Потребно је развијати и применити иновације у програмима ресоцијализације како би се осигурало да ове мере не само да заштите друштво, већ и да помогну малолетницима у изградњи бољег живота.

Кроз различите мере безбедности, правни систем Републике Србије настоји да се супротстави малолетничкој делинквенцији и обезбеди здравије окружење за развој младих. Поред тога, важност едукације и укључивања родитеља у процес ресоцијализације не може бити довољно наглашена, јер су они кључни фактори у животу малолетника. Свеобухватан

приступ, који укључује рад са породицом, школе, здравствене установе и друштвене службе, може значајно унапредити ефекте мера безбедности и допринети смањењу криминалитета међу младима (Дракић, 2008).

Што се тиче система мера безбедности у нашем новом кривичном праву, може се рећи да Кривични законик садржи неувобичајено велики број ових кривичних санкција у поређењу са кривичним правом других земаља. Наиме, он познаје чак девет мера безбедности, што је две више од претходног Кривичног закона. Тако, нова мера безбедности је јавно објављивање пресуде, док друга није нова; законодавац је некада јединствену меру обавезног лечења алкохоличара и наркомана трансформисао у две – обавезно лечење наркомана и обавезно лечење алкохоличара (Дракић, 2008, КЗ, 2005).

Наше ново кривично законодавство, барем декларативно, задржава концепт „дуализма“ кривичних санкција, где се на једној страни налазе казне са мерама упозорења, као супститутима казне, а на другој – мере безбедности. У ове мере могу се сврстати и васпитне мере као посебна врста мера безбедности које се примењују према малолетним учиниоцима кривичних дела. Данас не постоји идеалан, класичан тип мере безбедности. Постоје само међуформе, са више или мање израженим карактером казне, односно, више или мање израженим карактером мере безбедности (Дракић, 2008). Када се данас каже мера безбедности, подразумева се кривична санкција која у себи садржи у већој или мањој мери и елементе репресије, а која се од казне разликује пре свега према начину остваривања заштитне функције кривичног права. Стога се раније помињани појам „дуализма“ кривичних санкција треба схватити више као технички термин, теоријски утемељен појам, а мање као термин који има своју потврду у стварности и самим тим своју практичну употребљивост (Дракић, 2008).

2.2.1. Класификација мера безбедности и њихова примена код малолетника

Разумевање система мера безбедности захтева прецизну класификацију према критеријумима сврхе, садржаја и начина извршења. Иако Кривични законик наводи јединствен каталог, у теорији и пракси оне се најчешће деле у три основне групе: мере третмана (терапијске), мере ограничења права (забрањујуће) и мере конфискације

(имовинске) (Симеуновић-Патић, 2017). Код малолетних учинилаца, примена ових група мера је селективна и строго вођена принципом *најбољег интереса детета* и његове ресоцијализације.

2.2.1.1. Терапијске мере (мере лечења)

Терапијске мере су најизраженији облик мера безбедности у малолетничком правосуђу јер директно одговарају на психо-социјално опасно стање малолетника. Оне укључују:

1. *Обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи:* Ова мера се изриче малолетнику који је кривично дело учинио у стању неурачунљивости или смањене урачунљивости, а његово психичко стање представља опасност по околину. Суштина мере је обезбеђивање адекватног медицинског третмана уз изолацију у специјализованој институцији. Код малолетника, акценат је на интензивном и флексибилном третману, са циљем брзе стабилизације и преласка на мање рестриктивне мере (Милошевић, 2023). Ова мера је, заједно са васпитним мерама, темељ за третман малолетника са озбиљним менталним поремећајима који изврше кривично дело (Илић, 2024).
2. *Обавезно психијатријско лечење на слободи:* Ова мера се изриче када је опасност од поновног извршења дела мања, а малолетник је спреман за амбулантно лечење. Њен циљ је омогућавање ресоцијализације уз континуирану медицинску контролу, што је посебно корисно за малолетнике који су по први пут дошли у контакт са законом и којима је породична подршка и даље доступна (Тасић, 2019).
3. *Обавезно лечење наркомана/алкохоличара:* Ове мере се изричу малолетницима код којих је зависност примарни узрок или значајан фактор извршења кривичног дела. Због развојних карактеристика малолетника, програми лечења морају бити мултидисциплинарни, укључујући психотерапију, едукацију и подршку породици, како би се отклонили дубински узроци зависности (Јовановић, 2020). Законодавац је трансформисао једну меру у две (наркомани и алкохоличари) како би омогућио

циљанији третман, с обзиром на различите психолошке и физиолошке ефекте ових супстанци (Дракић, 2008).

2.2.1.2. Мере ограничења права (забрањујуће мере)

Ове мере имају за циљ да неутралишу опасност која произилази из одређених активности, вештина или начина живота малолетника. Код малолетника се примењују веома рестриктивно, а најважније су:

1. *Забрана управљања моторним возилом:* Изриче се малолетнику који је кривично дело починио управљајући возилом под околностима које указују на опасност од рецидива. Ова мера има директан превентивни ефекат на понашање у саобраћају (Николић, 2022).
2. *Забрана приближавања и комуникације с оштећенима:* Изриче се првенствено у случајевима насиља у породици, вршњачког насиља или других деликата где је потребно обезбедити физичку и психичку заштиту жртве. Ово је једна од кључних мера у модерном малолетничком праву која наглашава заштиту жртве као саставни део система санкција (Лазич, 2022).
3. *Забрана присуствовања одређеним спортским догађајима:* Примењује се према малолетницима који су извршили кривична дела у вези са спортским манифестацијама (хулиганизам). Њена сврха је уклањање малолетника из специфичног ризичног окружења које подстиче деликвентно понашање (Коларић, 2021).
4. *Искључење код малолетника:* Кључно је поновити да се мера забране обављања одређених послова или делатности *не може* изрећи малолетницима. Ова забрана штити право малолетника на рад и образовање, чиме се подржава његова будућа ресоцијализација, а не спречава (Јовашевић, 2016).

2.2.1.3. Имовинске мере и мере публицитета

1. *Одузимање предмета:* Ова мера је усмерена на предмете који су служили за извршење кривичног дела или су настали њима. Код малолетника се често односи на одузимање оружја, алата или предмета повезаних са крађом или наношењем повреда. Њена функција је двострука: превентивна (уклањање средства за рецидив) и етичка (непрофитирање из дела) (Тасић, 2019).
2. *Јавно објављивање пресуде:* Иако је ова мера предвиђена КЗ-ом, њена примена према малолетницима је веома рестриктивна и контроверзна због принципа тајности поступка и заштите идентитета малолетника. У пракси малолетничког правосуђа, ова мера се ретко, ако икада, примењује, јер би њена примена била директно супротна циљевима ресоцијализације и заштити приватности (Јазић, 2022).

2.2.2. Критички осврт на ефикасност и изазови имплементације мера безбедности

Иако је теоријски концепт мера безбедности превентиван и хуман, његова практична имплементација у Србији и даље се суочава са значајним изазовима, посебно када је реч о малолетницима.

1. *Недовољна специјализација установа:* Већина здравствених и других установа намењених извршењу терапијских мера (нпр. психијатријско лечење) нису довољно специјализоване за рад са малолетницима. Често се третман спроводи у одељењима која нису раздвојена од пунолетних пацијената/преступника, што може довести до стигматизације и негативног утицаја на процес ресоцијализације малолетника (Милошевић, 2023). Овај недостатак се директно коси са начелом најбољег интереса детета.
2. *Индивидуализација и флексибилност:* Успех терапијских мера, посебно лечења зависности, зависи од високог степена индивидуализације програма. Међутим, због недостатка стручног кадра (психолози, специјални педагози, социјални радници) и финансијских ресурса, програми често остају формални и генерички, не одговарајући на специфичне трауме и потребе сваког малолетника (Јовановић, 2020). Потреба за

флексибилношћу је критична, јер развојна фаза малолетника захтева могућност брзе промене мере у складу са напретком или регресијом у третману (Станковић, 2020).

3. *Проблем трајања мере*: За разлику од казне, мере безбедности могу трајати неодређено, док опасно стање не престане. Иако је ово теоријски оправдано, у пракси може довести до дуготрајне рестрикције слободе без редовне судске контроле, што је посебно осетљиво код малолетника. Неопходно је успоставити строге и честе механизме преиспитивања трајања и оправданости мере пред судом, како би се избегла злоупотреба и обезбедило да мера не постане де факто казнена санкција (Илић, 2023).
4. *Изазови забрањујућих мера*: Мере ограничења права, попут забране управљања возилом, иако легитимне, морају бити пажљиво одмерене како не би прерасле у препреку за каснију интеграцију. На пример, забрана управљања која траје предуго може ограничити будуће пословне могућности малолетника, чиме се подрива циљ ресоцијализације. Стога, суд мора прецизно одредити минимално потребно трајање рестрикције (Николић, 2022).

Свеобухватан приступ, који укључује рад са породицом, школе, здравствене уставе и друштвене службе, може значајно унапредити ефекте мера безбедности и допринети смањењу криминалитета међу младима (Дракић, 2008).

III. МЕРЕ БЕЗБЕДНОСТИ И МАЛОЛЕТНИЦИ: ПРАВНИ ОКВИР И ПРИМЕНА

Мере безбедности представљају кључни елемент у систему правне заштите малолетника у конфликту са законом. Оне служе као инструменти за смањење ризика од рецидива, али и за заштиту друштва од потенцијалних опасности које малолетници могу представљати. У овом поглављу, биће анализиран правни оквир који регулише примену мера безбедности у Србији, као и практични изазови са којима се стручњаци и институције сусрећу у њиховој примени.

Правна филозофија која стоји иза примене мера безбедности према малолетницима радикално се разликује од оне која важи за пунолетне извршиоце кривичних дела. Док је

код одраслих примарни фокус на *ретрубуцији* (правденој казни) и *генералној превенцији*, код малолетника је превасходни циљ *специјална превенција, васпитање и заштита*, што је у складу са начелом *најбољег интереса детета* (Симеуновић-Патић, 2017). Овај приступ је у темељу Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (ЗОМ) из 2005. године, који уводи значајна одступања од општег кривичног права. (ЗОМ, 2005).

Мере безбедности, у овом контексту, добијају првенствено *терапијски* и *корективни* карактер, имајући за циљ отклањање опасног стања малолетника (психичке сметње, зависности) које је узрок делинквентног понашања (Лазић, 2021). Значај овог поглавља лежи у прецизној анализи како српско законодавство усклађује ове заштитне циљеве са потребом за адекватним кривичноправним одговором на малолетничку деликвенцију, истовремено наглашавајући изазове у имплементацији мера које често захтевају интензиван мултидисциплинарни приступ и значајне институционалне ресурсе (Вуковић, 2023).

3.1. Правни оквир и однос мера безбедности према другим санкцијама

У правном систему Србије, мере безбедности представљају специјалну категорију кривичних санкција које су усмерене на малолетнике (Стевановић, 2016). Ове мере имају за циљ да пруже заштиту друштву и самим малолетницима, као и да олакшају њихову рехабилитацију и реинтеграцију у заједницу.

Малолетнички кривично право прописује три основне категорије кривичних санкција које суд може изрећи малолетним починиоцима кривичних дела, у складу са законом дефинисаним поступком, условима и начином. Ове санкције обухватају:

1. васпитне мере,
2. казну малолетничког затвора и
3. мере безбедности.

Оне представљају законом предвиђене мере друштвеног одговора према малолетним починиоцима кривичних дела, које одређују надлежни судски органи, са циљем заштите

друштва од криминалитета кроз васпитање, ресоцијализацију и подстицање правилног развоја малолетника (Јовашевић, 2012).

Малолетним извршиоцима кривичних дела могу се, у складу са чланом 9 Закона о малолетницима, изрећи васпитне мере, казна малолетничког затвора и мере безбедности (ЗОМ, 2005). Кључно разграничење у односу на пунолетне учиниоце је то што се малолетницима не изриче забрана обављања позива, дужности или делатности. Малолетници којима је изречена васпитна мера у складу са чланом 11 Закона о малолетницима не сматрају се осуђиваним лицима, већ само они којима је изречена казна малолетничког затвора (Грујовић, 2012, ЗОМ, 2005).

3.1.1. Начело *lex specialis* и ограничена листа мера безбедности

Централни стуб правног оквира за примену мера безбедности према малолетницима је ЗОМ (Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица) који делује по начелу *lex specialis derogat legi generali* (посебан закон укида општи закон). Овај закон има примат над општим одредбама Кривичног законика (КЗ) из 2005. године када је у питању малолетничко правосуђе. Конкретно, члан 99. ЗОМ-а прецизно дефинише које се мере безбедности из Кривичног законика могу изрећи малолетницима, а које су изричито искључене (КЗ, 2005; ЗОМ, 2005).

ЗОМ (2005) омогућава изрицање само пет мера безбедности, што представља значајно суужење у односу на листу предвиђену за пунолетне учиниоце: (Дракић, 2018)

1. Обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи;
2. Обавезно психијатријско лечење на слободи;
3. Обавезно лечење наркомана;
4. Обавезно лечење алкохоличара;
5. Одузимање предмета.

Све остале мере безбедности предвиђене КЗ-ом, укључујући забрану обављања позива, забрану управљања моторним возилом, протеривање странаца и јавно објављивање

пресуде, *не могу* се изрећи малолетницима. Ово искључење је директна имплементација начела заштите малолетника – нпр. забрана обављања позива би трајно ограничила могућност ресоцијализације и запошљавања, што је супротно циљевима ЗОМ-а (Стојановић, 2020).

3.1.2. Однос мера безбедности и васпитних мера (супституција и кумулација)

Однос између мера безбедности и васпитних мера у малолетничком кривичном праву је комплексан и одређен могућношћу њихове *кумуляције* (истовременог изрицања) или *супституције* (замене).

Правна природа мера безбедности и васпитних мера се фундаментално разликује, што омогућава њихово заједничко изрицање, чиме се избегава кршење принципа *ne bis in idem* (Јовашевић, 2012):

1. Васпитне мере (нпр. појачан надзор или упућивање у васпитно-поправни дом) су изричито кривичне санкције које се изричу због учињеног кривичног дела и имају за циљ васпитање и социјализацију малолетника, делујући на његову кривицу и потребу за корекцијом понашања.
2. Мере безбедности (нпр. обавезно лечење) се изричу не због учињеног дела као таквог, већ због опасног стања (психички поремећај, зависност) које произилази из личности малолетника и представља опасност од будућег рецидива. Њихова сврха је искључиво терапијска и превентивна (Лазић, 2021).

ЗОМ (2005) експлицитно дозвољава *кумуляцију* (истовремено изрицање) васпитне мере и мере безбедности. На пример, малолетнику се може изрећи васпитна мера интензивног надзора (као одговор на његово деликвентно понашање) и мера обавезног лечења наркомана (као одговор на његову зависност која представља опасно стање). Једини законски изузетак од кумулације је ситуација када се уз мере упозорења и усмеравања не могу изрећи мере обавезног лечења (Дракић, 2018).

Контроверзно питање је *супституција* или изрицање мере безбедности *самостално*, без васпитне мере. ЗОМ омогућава да се обавезно психијатријско лечење и чување у

здравственој установи изрекне самостално. Ово се дешава када се утврди да је малолетник дело починио у стању неурачунљивости – тада не постоји кривица за изрицање васпитне мере, али постоји опасно стање које захтева меру безбедности ради заштите друштва и самог малолетника (Стојановић, 2020). Ова самосталност мере безбедности најјасније потврђује њену не-казнену, терапијску природу.

3.1.3. Значај забране обављања позива и протеривања странаца

Једно од најважнијих разграничења између малолетничког и општег кривичног права је експлицитно искључење одређених мера безбедности. ЗОМ (2005) изричито забрањује изрицање мера забране обављања позива, дужности или делатности, као и протеривања странаца из земље према малолетницима. Ово представља заштитни механизам који директно произлази из међународних стандарда, посебно Конвенције УН о правима детета.

Забрана обављања позива, која се изриче одраслим учиниоцима (нпр. лекарима или адвокатима који злоупотребе своју професију), има за циљ трајно или привремено уклањање опасности из професионалног окружења. Међутим, изрицање ове мере малолетнику, чија је личност још увек у развоју и који тек треба да формира своју радну способност, било би контрапродуктивно и трајно би отежало његову ресоцијализацију, што је у директној супротности са сврхом ЗОМ-а (Дракић, 2018). Уместо ограничавања будућих професионалних шанси, малолетничко правосуђе се фокусира на васпитне мере које подстичу образовање и професионално оспособљавање.

Такође, искључење мере протеривања странаца из земље према малолетницима (који имају пребивалиште у Србији) представља усклађивање са начелом заштите породице и најбољег интереса детета, јер би протеривање довело до несагледивих последица по његову интеграцију и породичне везе. Оваква правна решења потврђују да је српски законски оквир у области мера безбедности заснован на *welfare* моделу, а не искључиво на *justice* моделу (Вуковић, 2023).

3.2. Специфичност примене: Анализа обавезног лечења

У пракси, примена мера безбедности према малолетницима фокусирана је на оне мере које су директно везане за психичко стање и зависност, а у складу са Кривичним закоником. У овом контексту, једна од најрелевантнијих мера је обавезно лечење. (КЗ, 2005).

Обавезно лечење је усмерено на малолетнике за које постоје докази о психичким поремећајима или зависностима. У таквим случајевима, лечење се спроводи у специјализованим установама, а сврха ових мера је да се малолетнику пружи адекватна подршка у процесу опоравка и ресоцијализације (Dimitrova, 2017). Овај приступ се заснива на концепту да малолетници, због своје развојне фазе, захтевају другачији третман од одраслих преступника, чиме се омогућава да се поставе основе за успешну интеграцију у друштво. У складу са тим, мере безбедности се не изричу само на основу почињеног дела, већ се узимају у обзир и психосоцијални фактори који могу утицати на малолетничково понашање (Јоксић, Рајаковић, 2020).

Српско малолетничко кривично право, усвајањем посебног Закона о малолетницима (2005), поступило је на сличан начин као и бројне европске земље, чиме је свеобухватно регулисан правни статус малолетника као учинилаца (Јовашевић, 2012). Овај принцип произашао је из схватања да су малолетници, због своје емоционалне и психолошке незрелости, способни за промену и рехабилитацију (Dimitrova, 2017, ЗОМ, 2005).

3.2.1. Обавезно лечење као *conditio sine qua non* специјалне превенције

Обавезно лечење (психијатријско, од зависности од дрога или алкохола) представља најважнији сет мера безбедности које се могу применити према малолетнику, јер директно делује на *pericolosità* (опасно стање) које је проузроковало криминално понашање. Циљ ових мера је да се, кроз стручну медицинску и психосоцијалну интервенцију, елиминише или ублажи узрок који малолетника води ка рецидиву, чинећи лечење *conditio sine qua non* (неопходним условом) за успешну специјалну превенцију (Лазих, 2021).

Кључна разлика у примени ове мере у односу на пунолетне је у индивидуализацији и интензитету. Код малолетника, обавезно лечење мора бити интегрисано у васпитне и

образовне програме, а фокус је на брзом и флексибилном преласку на мање рестриктивне форме. На пример, ако је малолетнику изречена мера *Обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи*, чим се постигне стабилизација психичког стања, суд мора размотрити прелазак на меру *Обавезно психијатријско лечење на слободи* (амбулантно), како би се малолетник што пре вратио у своје природно окружење (породица, школа) и избегла стигматизација и институционализација (Вуковић, 2023).

3.2.2. Обавезно психијатријско лечење: Услови и поступак

Изрицање мере обавезног психијатријског лечења (било у установи или на слободи) према малолетнику захтева два кумулативна услова: (Стојановић, 2020)

1. *Постојање кривичног дела*: Малолетник мора да је извршио кривично дело прописано законом.
2. *Постојање опасног стања*: Мора бити утврђено да је малолетник дело починио у стању неурачунљивости, битне смањене урачунљивости, или да је његово психичко стање такво да представља озбиљну опасност да ће поново учинити кривично дело, а та опасност је узрокована психичким поремећајем.

Кључни доказни материјал у овом поступку је налаз и мишљење *судског вештака психијатра*, који мора да процени не само дијагнозу, већ и *прогнозу* (вероватноћу рецидива) и адекватност предложене мере. Овај налаз мора бити посебно пажљиво сачињен у поступку према малолетницима, узимајући у обзир развојну незрелост и променљивост психичког стања младих особа (Дракић, 2018).

Трајање мере је *неодређено* и траје све док постоји опасно стање. Суд је дужан да редовно, најмање једном годишње, преиспитује оправданост даљег трајања мере, на основу извештаја здравствене установе (ЗОМ, чл. 99, ст. 3). Ова законска обавеза преиспитивања је витална за заштиту права малолетника од непотребног или претераног ограничавања слободе.

3.2.3. Лечење зависника (наркоманија и алкохолизам)

Мере обавезног лечења наркомана и алкохоличара изричу се малолетнику код кога је утврђена зависност која представља опасно стање. Ове мере су одговор на чињеницу да је коришћење психоактивних супстанци (ПАС) један од најчешћих фактора ризика за малолетничку делинквенцију.

Експертски тимови истичу да лечење зависности код малолетника не сме бити ограничено само на детоксикацију, већ мора укључивати: (Јовановић, 2022)

1. *Интегративни психосоцијални третман*: Рад са психолозима, специјалним педагозима и социјалним радницима. Третман мора бити усмерен на развијање механизма суочавања са стресом и фрустрацијом, уместо на коришћење ПАС.
2. *Породичну терапију*: Због развојног статуса малолетника, породична динамика је готово увек део проблема и мора постати део решења. Укључивање родитеља и старатеља је неопходно за одржавање апстиненције по изласку из установе (Joksić, Rajaković, 2020).
3. *Едукативну компоненту*: Паралелно са лечењем, мора се обезбедити и наставак школовања или професионалног оспособљавања, како би малолетник имао перспективу по завршетку мере.

Правосудна пракса показује да је ефикасност ових мера највећа када се оне изричу кумулативно са неком од *неинституционалних васпитних мера* (нпр. појачан надзор органа старатељства), што омогућава континуитет надзора и подршке по завршетку институционалног лечења (Лазих, 2021). Уколико обавезно лечење није могуће спровести у оквиру установа специјализованих за малолетнике, примењује се принцип одвојености третмана од пунолетних учинилаца, што је често практични изазов у Србији због ограничених ресурса (Вуковић, 2023).

3.3. *Изазови у пракси и улога мултидисциплинарног приступа*

Иако је правни оквир за мере безбедности јасно дефинисан, у пракси се често суочава са **значајним изазовима**. Недостатак ресурса и стручног кадра у установама за лечење представља један од највећих проблема. У многим случајевима, малолетници не добијају неопходну подршку и лечење, што може довести до наставка делинквентног понашања (Božić, Tančić, 2023). Поред тога, недостатак стручњака који су обучени за рад са малолетницима и специјализоване методе рада често доводи до непотпуног или неадекватног третмана (Ilić, 2024).

Други важан аспект је ефикасност самих мера. На пример, обавезно лечење зависника мора бити прилагођено индивидуалним потребама малолетника. Неопходно је осигурати да програм лечења не буде само формалан, већ и да заиста доприноси побољшању психичког и физичког стања малолетника. Ово захтева интензивну сарадњу између различитих институција, укључујући правосудне, социјалне и здравствене службе (Krzysztof, Paweł, 2023).

1. **Улога породице и заједнице:** Ресоцијализација малолетника захтева интегрисан приступ. Породица игра кључну улогу у овом процесу, а интервенције усмерене на рад с породицом могу значајно унапредити шансе за успешну ресоцијализацију (Joksić, Rajaković, 2020). Улога социјалног рада и професионалаца у области менталног здравља такође је кључна (Krzysztof, Paweł, 2023).
2. **Међународни и алтернативни приступи:** Приступи које користе неке од развијених земаља, као што су ресторативна правда и диверсија, нуде деци у сукобу са законом правду и правну заштиту, док истовремено признају њихову кривичну одговорност (Listyarini, 2017). Улога алтернативних санкција је рехабилитација и социјална реинтеграција младих деликвената, али и оснаживање свести о озбиљности њихових дела (Tomita, Panzaru, 2010).

3.3.1. Институционални изазови и недостатак специјализације

Највећи практични изазов у примени обавезних мера лечења је недовољна институционална специјализација. Иако ЗОМ прописује да се третман малолетника мора одвијати у специјализованим установама, одвојено од пунолетних лица, у пракси су болнички капацитети често ограничени, а одељења за малолетнике нису довољно кадровски и просторно издвојена. Ово директно крши међународне стандарде, укључујући Пекиншка правила (Правила УН о заштити малолетника лишених слободе), која инсистирају на томе да малолетници морају бити третирали у окружењу које је дизајнирано за њихове едукативне и развојне потребе (Игњатовић, 2022).

Стручни кадар (психијатри, психолози, дефектолози) који ради са овим малолетницима често нема супспецијализацију за малолетничку делинквенцију, већ је фокусиран на општи рад са менталним болестима или зависностима. Третман малолетног учиниоца захтева комбиновање медицинског приступа са криминолошким и васпитним знањима, што укључује разумевање специфичних фактора ризика (нпр. изложеност насиљу, сиромаштво, вршњачки утицај) који су довели до кривичног дела. Недостатак оваквог интегрисаног знања доводи до формалног, уместо суштинског третмана, што директно утиче на висок проценат рецидива након изласка из установе (Božić, Tančić, 2023).

3.3.2. Мултидисциплинарност као једини пут ка ефикасности

Ефикасност мера безбедности не зависи само од судске одлуке о изрицању, већ првенствено од квалитета њиховог извршења. Овај квалитет је могућ једино кроз успостављање мултидисциплинарног тима који интегрише све актере у животу малолетника: (Krzysztof, Paweł, 2023)

Правосудна компонента: Судија за малолетнике и тужилац обезбеђују законитост поступка и редовно преиспитивање мере.

Социјална компонента: Центар за социјални рад (ЦСР) има кључну улогу у припреми социјалне анамнезе, извештаја о породичним приликама, и координирању подршке породици.

Здравствена/Психолошка компонента: Психијатри и психолози спроводе лечење и дијагностику опасног стања.

Образовна компонента: Школа или установа за оспособљавање морају бити укључени у процес како би се обезбедио наставак образовања малолетника током или након мере.

Још једна важна улога мултидисциплинарног тима је процена ризика и потреба малолетника. Коришћењем валидираних инструмената за процену (нпр. РНТ модел), стручњаци могу прецизно идентификовати криминогене потребе (факторе који повећавају ризик од рецидива) и прилагодити третман тако да делује баш на те факторе, што је суштина савремене корективне праксе (Игњатовић, 2022).

3.3.3. Алтернативни приступи и диверсија

Све већа критика традиционалних санкција подстакла је развој алтернативних приступа, посебно диверсије и ресторативне правде (Restorative Justice). Диверсија подразумева скретање малолетника из формалног кривичног поступка, најчешће применом васпитних препорука (нпр. медијација са жртвом, надокнада штете), што је у Србији регулисано кроз институт послатог измирења (Listyarini, 2017).

Ресторативна правда се фокусира на поправљање штете проузроковане кривичним делом и укључивање жртве, малолетника и заједнице у процес проналажења решења. Иако мере безбедности нису директно ресторативне, њихов крајњи циљ – интеграција малолетника и заштита заједнице – потпуно је у складу са ресторативном филозофијом. Модели попут Клуб 08 функционишу управо на овом пресеку, користећи интензивни третман (терапијски елемент мера безбедности) у оквиру локалне заједнице (ресторативни елемент) како би се постигла трајна ресоцијализација (Tomita, Panzaru, 2010). Улога алтернативних санкција, дакле, није да замене мере безбедности, већ да се користе за мање

тешка дела, остављајући мере безбедности за сложеније случајеве где је неопходна озбиљна терапијска интервенција.

3.4. Посебан осврт на мере одузимања предмета и забране приближавања

Поред обавезног лечења, које је детаљно анализирано, систем мера безбедности према малолетницима обухвата и друге значајне мере које имају за циљ заштиту друштва и самог малолетника. Како је раније утврђено, Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела (ЗОМ) ограничава општу листу мера из Кривичног законика (КЗ), али оставља могућност изрицања специфичних мера као што су **одузимање предмета и забрана приближавања и комуникације са оштећеним** (Јовашевић, 2016, КЗ, 2005; ЗОМ, 2005).

1. Одузимање предмета

Мера безбедности **одузимања предмета** примењује се према малолетнику у ситуацијама када су предмети употребљени или намењени за извршење кривичног дела, или су настали извршењем тог дела. Њена примарна сврха је превентивна, односно спречавање да се ти предмети поново употребе за извршење кривичних дела (Стојановић, 2013). У малолетничком правосуђу, ова мера је релевантна, на пример, код одузимања оружја, алата или других средстава коришћених у делима насиља или имовинским деликтима. Иако је одузимање предмета имовина мера, њен коначни циљ је васпитни утицај на малолетника, јер се отклањају средства која га подстичу на криминално понашање.

2. Забрана приближавања и комуникације

Мера безбедности **забране приближавања и комуникације са оштећеним** посебно је значајна у контексту малолетничких кривичних дела са елементима насиља, узнемиравања или сексуалног злостављања. Ова мера има двоструку функцију: заштиту оштећеног и специјалну превенцију (спречавање поновног контакта који би могао водити рецидиву). У изрицању ове мере, суд мора водити рачуна о најбољем интересу детета, али истовремено и о заштити жртве (Јовашевић, 2016). Судска пракса показује да се ова мера изриче када је неопходно да се малолетник удаљи из потенцијално ризичног окружења које је створило жртву (Бејатовић, 2018).

3.4.1. Превентивно-васпитна функција одузимања предмета

Мера одузимања предмета (МОП) је једина мера безбедности која има *имовински* карактер, али је њена суштинска сврха у малолетничком праву искључиво *превентивно-васпитна*. МОП се примењује на основу члана 84. КЗ-а, који се сходно примењује и на малолетнике, и односи се на предмете који су били: (Стојановић, 2020)

1. Употребљени или намењени за извршење кривичног дела (нпр. хладно оружје, провалнички алат, моторно возило коришћено за бекство).
2. Настали извршењем кривичног дела (нпр. фалсификовани новац).

У пракси према малолетницима, МОП је посебно релевантна у случајевима који укључују:

1. *Насиље*: Одузимање ножа, бејзбол палице или другог предмета коришћеног у тучи, како би се спречила поновна употреба.
2. *Имовински деликти*: Одузимање алата или технике која је коришћена за извршење крађе.

Васпитни ефекат МОП-а произилази из чињенице да се малолетнику директно ускраћује корист или средство које је повезано са криминалним понашањем, шаљући јасну поруку да систем не толерише злоупотребу предмета којима се угрожава безбедност заједнице. Међутим, суд мора бити опрезан да ова мера не угрози егзистенцију породице малолетника, посебно ако се ради о предметима веће вредности који су имовина родитеља (Јовашевић, 2016).

3.4.2. Забрана приближавања и комуникације: Заштита жртве у фокусу

Мера забране приближавања и комуникације са оштећеним је релативно новија, али кључна санкција у контексту све већег броја кривичних дела насиља, ухођења (сталкинга) и

вршњачког насиља. Она је директан одговор на потребу *заштите секундарне виктимизације* жртве и има за циљ успостављање сигурносног простора за оштећеног.

Ова мера има сложен садржај, који обухвата: (Лазих, 2021)

1. Забрану приближавања жртви на одређеној удаљености (нпр. 100 метара) – *територијална забрана*.
2. Забрану посеђивања места на којима се жртва налази (нпр. школа, радно место) – *локацијска забрана*.
3. Забрану комуникације (директне или индиректне, укључујући телефон, интернет и друштвене мреже) – *комуникацијска забрана*.

Примена ове мере према малолетнику посебно је изазовна када су и жртва и учинилац ученици исте школе или живе у истом насељу. У таквим случајевима, суд мора да сарађује са школом и ЦСР-ом како би дефинисао *практичне моделе* извршења мере, нпр. промена смене или одређивање различитих термина за коришћење школског дворишта, уз асистенцију стручних лица (Бејатовић, 2018).

Трајање ове мере је највише три године, али се пре изрицања мора утврдити да је неопходна да би се спречило *понављање* сличног кривичног дела или *угрожавање жртве*. У контексту малолетника, ова мера има снажан васпитни утицај, јер јасно ограничава његово понашање и учи га одговорности према последицама својих дела, стављајући заштиту интегритета жртве испред сопствених интереса (Вуковић, 2023).

3.4.3. Ограничена примена осталих забрањујућих мера

Поред наведене забране приближавања, ЗОМ даје могућност изрицања и мере *забрана управљања моторним возилом* (ЗОМ, 2005). Ова мера се изриче малолетнику који је кривично дело (нпр. тежа саобраћајна несрећа) извршио управљајући моторним возилом, ако постоји опасност да ће због његових склоности поново учинити слично дело. Циљ је превенција будућих саобраћајних деликата.

Међутим, највећи део забрањујућих мера из КЗ-а (као што је јавно објављивање пресуде и забрана присуствовања спортским догађајима) нису предвиђене за примену према малолетницима. Оваква рестрикција је у складу са начелом *потпуне заштите идентитета малолетника*, како би се избегла стигматизација која би трајно отежала ресоцијализацију (КЗ, 2005, Дракић, 2018).

3.5. Конкуренција санкција и проблем *ne bis in idem*

Кривичноправни одговор према малолетницима често доводи до потребе за прецизним разграничењем између различитих категорија санкција, посебно између **васпитних мера и мера безбедности**. Овај однос ствара питање **конкуренције санкција** и захтева пажљиво тумачење принципа *ne bis in idem*.

1. Конкуренција васпитних мера и мера безбедности

У пракси је могуће да се малолетнику истовремено изрекне васпитна мера и мера безбедности. Иако обе категорије имају заједнички циљ – ресоцијализацију и превенцију, оне се разликују по својој природи: васпитне мере делују на кривицу и личност, док мере безбедности делују на опасност која произилази из малолетника (Стојановић, 2013). Суд ће, на пример, изрећи васпитну меру (нпр. појачан надзор) због самог чина, али ће уз то изрећи и меру безбедности (нпр. обавезно лечење) ако утврди да је малолетник опасан због зависности или психичког стања. Ова конкуренција је дозвољена и неопходна, јер омогућава целовиту индивидуализацију третмана (Јовашевић, 2016).

2. Принцип *Ne bis in idem*

Принцип **ne bis in idem** (лат. "не двапут о истом") представља фундаменталну гаранцију кривичноправне заштите која забрањује вођење вишеструког поступка или изрицање вишеструке санкције за исту ствар (лат. *idem*). У малолетничком праву, овај принцип захтева да суд прецизно дефинише основу изрицања сваке санкције. **Изрицање васпитне мере истовремено са мером безбедности не представља кршење овог принципа**, јер оне нису истог правног карактера: васпитна мера има *репресивни* (образовни) елемент, док мера безбедности има *превентивни* и *заштитни* карактер, делујући на

опасност, а не на **правну кривицу** (Стојановић, 2013). Стога, принцип *ne bis in idem* је поштован, под условом да се мера безбедности изриче на основу законских услова који се разликују од услова за изрицање васпитне мере.

3.5.1. Теоријски основ кумулације: Разликовање *кривице* и *опасног стања*

КонкурENCIЈА, односно кумулација, васпитних мера и мера безбедности представља једно од најсложенијих питања у малолетничком кривичном праву. Њена правна основа лежи у теоријском разграничењу два различита основа за изрицање санкције:

1. *Кривица (culpabilitas)*: Основа за изрицање *васпитних мера* и *казне*. Кривица је утврђивање да је малолетник могао и морао другачије да поступи, тј. да је био *урачунљив* у тренутку извршења дела.
2. *Опасно стање (periculositas)*: Основа за изрицање *мера безбедности*. Опасно стање је прогностичка оцена да ће малолетник, услед свог психичког стања или зависности, у будућности поново извршити кривично дело.

Када суд изриче васпитну меру (нпр. појачан надзор), он реагује на *учињено* дело (кривицу) и тежи васпитању. Када уз то изриче и меру обавезног лечења, он реагује на *потенцијал* за будуће дело (опасно стање) и тежи терапији. Будући да су циљ, садржај, и основ изрицања ове две санкције различити, њихова кумулација не представља двоструко кажњавање за исту ствар, већ *двоструки одговор* система на два различита проблема: кривицу и опасност (Симеуновић-Патић, 2017).

3.5.2. Примена принципа *ne bis in idem* у пракси

Принцип *ne bis in idem* представља једну од темељних правних гаранција против двоструког кажњавања, утемељену у уставном поретку и међународним документима о људским правима (Симеуновић-Патић, 2017). У малолетничком правосуђу, овај принцип добија посебну осетљивост јер се увек мора избећи да санкција заштитног карактера (мера безбедности) прерасте у скривену казну.

Кључно за поштовање принципа *ne bis in idem* приликом кумулације је прецизно образложење суда. Судска одлука мора јасно да наведе: (Лазих, 2021)

1. Која санкција се изриче на основу *кривице* (васпитна мера);
2. Која санкција се изриче на основу *опасног стања* (мера безбедности).

Најважнији практични изузетак је ситуација када се малолетнику изриче *само* мера безбедности (нпр. обавезно психијатријско лечење и чување у установи) јер је дело извршио у стању неурачунљивости. У овом случају, не постоји кривица, па се не изриче васпитна мера. Мера безбедности се изриче *искључиво* на основу прогностичке опасности, чиме је принцип *ne bis in idem* потпуно поштован, јер не постоји претходна нити истовремена санкција казненог карактера (Дракић, 2018). Ипак, чак и тада, мера безбедности не сме да траје дуже него што би трајала максимална казна затворског типа за то дело, што је заштитна клаузула против прекомерног трајања терапијске мере (Вуковић, 2023).

3.5.3. Кумулација са казном малолетничког затвора

Иако ретка и резервисана само за најтеже случајеве, ЗОМ дозвољава и кумулацију мере безбедности са *казном малолетничког затвора*. Казна малолетничког затвора је најстрожа санкција и изриче се само изузетно, старијим малолетницима (16-18 година) који су починили тешко кривично дело и код којих васпитне мере не би постигле сврху (ЗОМ, 2005).

Када суд изриче ову казну, он може истовремено изрећи и меру безбедности (нпр. обавезно лечење зависника), под условом да се мера безбедности може извршити у оквиру установе за извршење затвора или након изласка из ње. У пракси, обично се прво извршава мера безбедности терапијског карактера, а потом казна, или се лечење спроводи током издржавања казне, што захтева висок степен координације између затворске и здравствене управе, уз стриктно поштовање одвојености третмана од пунолетних лица (Стојановић, 2020).

3.6. Студија случаја: Дневни боравак „Клуб 08” као модел интеграције

Као модел успешне праксе која интегрише мултидисциплинарни и клијентоцентрични приступ, издваја се искуство дневног боравака за интензиван рад са малолетним учиниоцима кривичних дела под називом „Клуб 08” (Хрнчић, Игњатовић, Станаревић, 2010).

Циљеви пројекта „Клуб 08” обухватали су ресоцијализацију деце и омладине са поремећајима у понашању кроз интензиван третман, као и умрежавање Центра за социјални рад са другим институцијама (суд, МУП, школе). Рад „Клуба 08” заснован је на клијентоцентричном приступу, омогућавајући креирање програма рада прилагођеног личним потребама и проблемима сваког корисника. Корисници су били малолетни учиниоци кривичних дела којима су изречене васпитне мере (Хрнчић, 2009).

Идентификоване су бројне предности таквог начина рада: интензиван и континуиран рад, могућност откривања капацитета корисника, јачање личне одговорности и систематичан рад на изградњи радних навика (Хрнчић, Игњатовић, Станаревић, 2010). Редовна промоција резултата рада доприносила је смањењу стигматизације корисника, док је квалитетно и структурисано провођење слободног времена смањило могућност западања у ризичне ситуације (Хрнчић, 2009). Закон о малолетницима (2005) је омогућио имплементацију оваквих програма кроз васпитну меру појачаног надзора уз обавезу боравака у одговарајућој установи (Хрнчић, Игњатовић, Станаревић, 2010).

У светлу наведеног, правни оквир за изрицање мера безбедности малолетницима у Србији заснован је на принципима рехабилитације, заштите друштва и унапређења социјалне интеграције. Примена свеобухватних приступа, попут модела „Клуб 08”, кључна је за смањење малолетничке делинквенције. Мере безбедности не треба да буду схваћене као пуко казнено средство, већ као средство подршке и рехабилитације (Ћеранић Першић, Чоловић, 2023). Овај приступ је у складу са међународним стандардима, фокусираним на најбоље интересе деце (Kumari, 2015; Burfeind, Bartusch, 2015).

3.6.1. Филозофија и структура клијентоцентричног третмана

„Клуб 08” није формално правна санкција, већ *модел извршења* неке од санкција (првенствено васпитне мере *појачаног надзора уз обавезу боравка у одговарајућој установи*), који служи као идеалан пример како би се требале интегрисати и извршавати терапијске мере безбедности на слободи. Филозофија „Клуба 08” је *клијентоцентрична*, што значи да се третман не базира на унапред одређеном програму, већ се све активности и интервенције прилагођавају *индивидуалним потребама* малолетника, утврђеним на основу детаљне процене ризика и потреба (Хрнчић, Игњатовић, Станаревић, 2010).

Кључни елементи структуре:

1. *Индивидуални планови третмана*: Сваки малолетник има свој план рада, који укључује елементе социјалних вештина, едукације, слободних активности и, што је најважније, *терапијске модуле*.
2. *Дневни боравак*: Малолетник не живи у установи (као код институционалних мера безбедности), већ свакодневно долази на структурирани третман, што чува његове везе са породицом и школом, избегавајући стигматизацију (Хрнчић, 2009).
3. *Умрежавање*: Клуб је служио као чвориште за умрежавање ЦСР-а, суда, полиције и школа, обезбеђујући *холистички* приступ малолетнику. Ова координација је пресудна за ефикасност обавезног лечења – нпр. терапија од зависности се може извршавати у здравственој установи, док ЦСР прати похађање програма у клубу, а суд врши надзор (Вуковић, 2023).

3.6.2. Интеграција „Клуба 08” и мера безбедности

Иако је „Клуб 08” примарно коришћен за извршење васпитних мера, његов модел је идеалан за *извршење мера безбедности на слободи*:

1. *Обавезно психијатријско лечење на слободи*: Малолетник може да одлази у здравствену установу на амбулантно лечење (мера безбедности), док у исто време

учествује у психосоцијалним програмима „Клуба 08” (васпитна мера), чиме се обезбеђује континуирана подршка и надзор.

2. *Обавезно лечење наркомана/алкохоличара*: Након завршетка институционалног лечења (мере безбедности), „Клуб 08” може служити као *место за рехабилитацију и надзор* током периода ресоцијализације, пружајући подршку у превенцији рецидива зависности, као елемент *пост-третманске неге* (Јовановић, 2022).

Овакав интегрисан приступ доказује да модерно малолетничко правосуђе не може бити искључиво *правно* (фокусирано само на изрицање санкције), већ мора бити *извршно* (фокусирано на ефикасно спровођење третмана). Кроз овакве моделе се најбоље постиже компатибилност са међународним стандардима, посебно начелом *минималне интервенције и заштите развоја детета* (Kumari, 2015).

IV. МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР И ПРИКАЗ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

С циљем испитивања утицаја мера безбедности на ресоцијализацију малолетника, спроведено је истраживање квалитативног типа. Ово истраживање је обухватило анкету која је конципирана како би се прикупили подаци о различитим аспектима примене мера безбедности у раду са малолетницима.

Питања која су постављана испитаницима су се односила на опште податке како би се описала структура узорка који обухватају: пол, старост, образовни статус испитаника. Након тога, од испитаника је тражено да одговоре на питање о позицији у области правосуђа, колико година ради у овој области. Такође, тражено је да изразе своје мишљење о ефикасности мера безбедности у смањењу ризика од рецидивизма, као и о конкретним мерама које сматрају најефикаснијим у превенцији повратка у криминал. Наредни део упитника се односио на препреке у примени мера безбедности, ефикасност обуке стручњака и индивидуалним карактеристикама малолетника, као и значају контекста у примени мера. Испитаници су такође били упитани о постојању неадекватне примене мера и о томе да ли сматрају да су прилагођене мере ефикасније од стандардних. Циљ је био да се прикупе

подаци који ће омогућити анализу и креирање препорука за унапређење система мера безбедности и ресоцијализације малолетника.

4.1. *Опис начина прикупљања и обраде података*

Подаци за ово истраживање прикупљани су тако што је упитник у форми *Google Forms* упитника дељен и испитаници су замољени да одговоре на питања која су конципирана у анкети. Испитаницима је пре попуњавања упитника наглашено у ком циљу се прикупљају подаци као и колико ће времена бити потребно испитаницима да одговоре на питања. Анкета је садржала питања и отвореног и затвореног типа, како би се добили одговори о различитим перцепцијама изрицања мера безбедности у поступку према малолетницима.

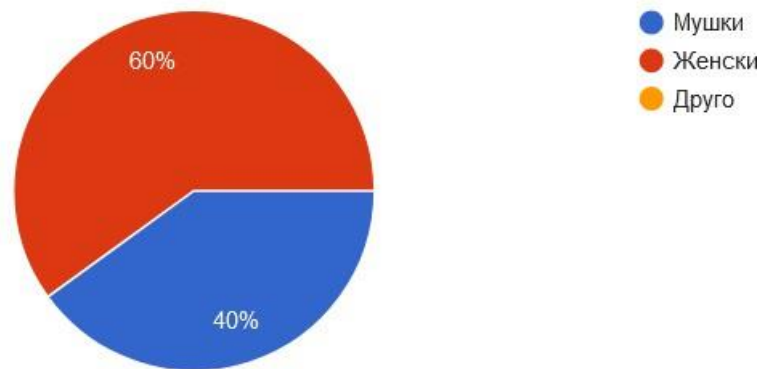
Одговори добијени на питања затвореног типа приказани су кроз графиконе, док су одговори на питања отвореног типа приказани квалитативно, односно дескриптивном методом. Приликом обраде података, добијени проценти су заокруживани на једну децималу, у циљу јаснијег презентовања резултата.

4.2. *Опис узорка истраживања*

У овом истраживању учествовало је укупно 15 испитаника. Испитаници су различитог пола, старости и нивоа образовања, што се може видети на Графикону 1, 2 и 3.

Пол

15 одговора

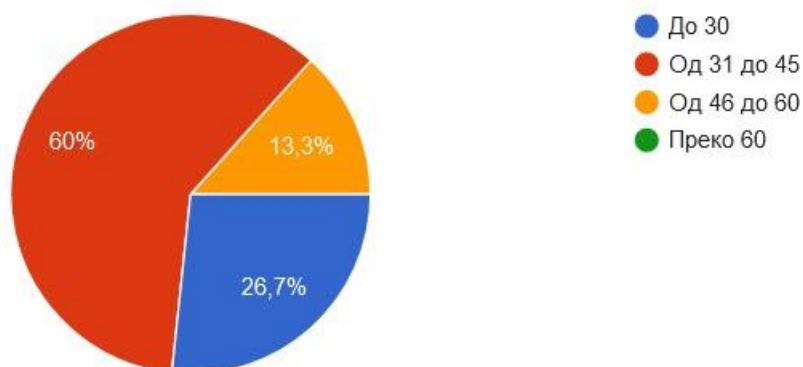

Графикон бр. 1: Полна структура узорка

Графикон број 1 нам показује полну структуру испитаника. 60% испитаника чине жене док 40% чине мушкарци. Овај однос указује на значајну предност жена у истраживању, што може бити одраз њихове активније улоге у области правосуђа и ресоцијализације малолетника. Ова диспропорција може имати утицај на резултате истраживања и њихову интерпретацију, будући да жене могу донети специфичне перспективе и искуства у анализу мера безбедности и рехабилитације малолетника.

Године старости

15 одговора

Графикон бр. 2. Старосна структура испитаника

Графикон број 2 представља расподелу старосних група испитаника. Највећи проценат, од 60%, чинију испитаници у старосној групи од 31 до 45 година, што указује на то да су у истраживању учествовали углавном стручњаци са значајним радним искуством. Удео испитаника млађих од 30 година износи 26,7%, док старосна група од 46 до 60 година чини 13,3% испитаника. Нема испитаника старијих од 60 година, што указује на то да је узорак углавном састављен од средњих и младих професионалаца. Ова расподела старости може утицати на перспективе и ставове о теми мера безбедности и ресоцијализације малолетника, јер старији испитаници можда имају различите увиде у промене у правосудном систему и њихов утицај на малолетнике.

Ниво образовања

15 одговора

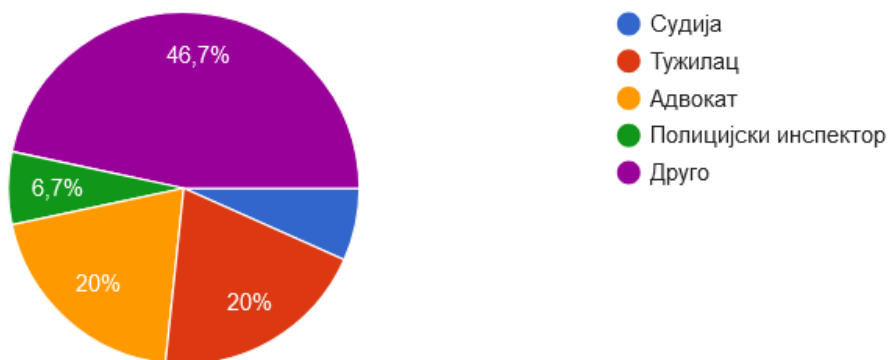
Графикон бр. 3. Ниво образовања испитаника

Графикон број 3 илуструје ниво образовања испитаника, при чему 100% учесника има високо или више образовање. Овај податак указује на то да су сви испитаници квалификовани стручњаци, што значајно повећава релевантност и валидност добијених резултата истраживања. Високо образовање указује на то да су испитаници, највероватније, упознати са законским оквирима, принципима малолетничког правосуђа и мерама безбедности, као и њиховим ефектима на ресоцијализацију малолетника. Овај фактор може позитивно утицати на квалитет података и на предлоге који ће бити формулисани у наставку рада, јер образовани стручњаци могу пружити детаљније и стручније увиде у примену мера безбедности у пракси.

4.3. Резултати истраживања

Ваша позиција у области правосуђа?

15 одговора

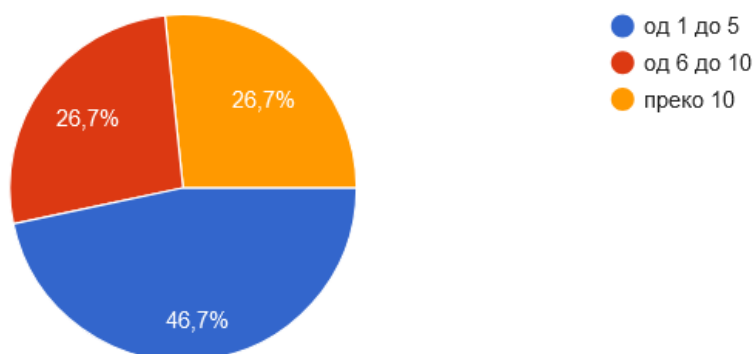

Графикон бр. 4. Позиција у правосуђу

Графикон број 4 представља позицију испитаника у правосуђу. Од укупног броја анкетираних, 6,7% су судије, 20% тужиоци, 20% адвокати, 6,7% полицијски инспектори, док је 46,7% означено као „друго“. Ови подаци указују на разноликост професија учесника у истраживању, што може позитивно утицати на квалитет информација и перспектива у анализи мера безбедности и ресоцијализације малолетника. Већи проценат испитаника из категорије „друго“ може указивати на различите улоге у правосудном систему, што би могло донети нове увиде и идеје о примени мера безбедности.

Колико година радите у овој области?

15 одговора

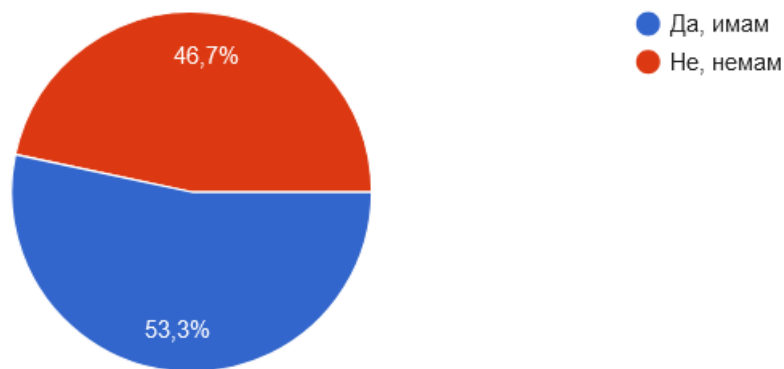

Графикон бр. 5. Године рада у правосуђу

Графикон број 5 илуструје године рада испитаника у области правосуђа. Према подацима, 46,7% анкетираних има радно искуство у трајању од 1 до 5 година, док 26,7% испитаника ради у овој области од 6 до 10 година, а исти проценат од 26,7% анкетираних поседује искуство преко 10 година. Овај распон година рада указује на то да већина испитаника има релативно кратко радно искуство у правосуђу, што може донети свеже перспективе и нове идеје у вези с применом мера безбедности. Истовремено, присуство значајног броја стручњака с дужим искуством може обогатити анализу својим детаљнијим увидима у проблематику ресоцијализације малолетника и ефикасности мера безбедности.

Да ли имате искуства у раду са малолетницима?

15 одговора

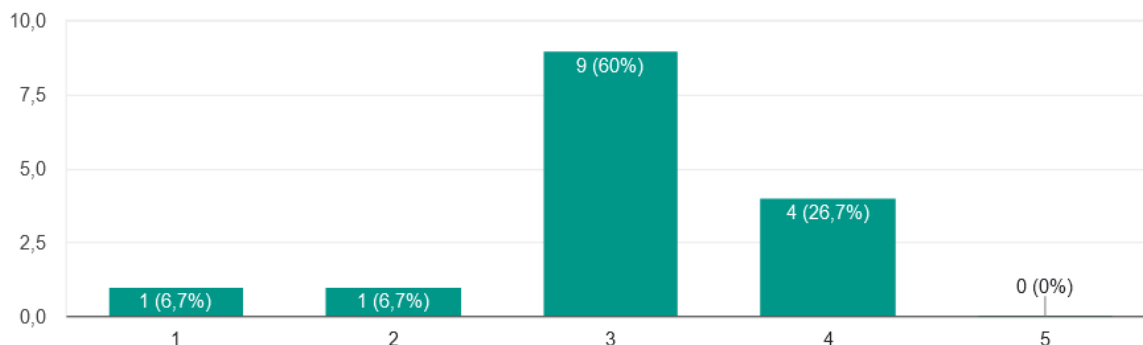

Графикон бр. 6. Искуство у раду са малолетницима

Графикон број 6 приказује искуство испитаника у раду са малолетницима. Према резултатима, 53,3% анкетираних потврђује да има искуство у раду с малолетницима, док 46,7% нема такво искуство. Овај баланс у искуству указује на значајан проценат стручњака који су се већ сусрели с проблематиком малолетничке правде, што може допринети квалитетнијој анализи и разматрању ефективности мера безбедности. Непосредно искуство у раду с малолетницима може пружити дубље увиде у специфичне потребе и изазове с којима се ова група суочава, док истовремено и анкетирани без искуства могу понудити нове перспективе и идеје у вези с поступањем у овом сектору.

Како оцењујете ефикасност мера безбедности у смањењу ризика од рецидивизма код малолетника? (Веома ефикасне 5, Углавном ефикасне 4, Делимично ефикасне 3, Углавном неефикасне 2, Веома неефикасне 1.)

15 одговора

Графикон бр. 7. Оцена ефикасности мера безбедности

Графикон број 7 представља оцену ефикасности мера безбедности у смањењу ризика од рецидивизма код малолетника. Резултати показују да само 6,7% испитаника сматра да су ове мере неефикасне (оцене 1 и 2), док је значајан проценат, односно 60%, одабрао оцену 3, што указује на умерену ефикасност мера. Оцена 4, коју је дало 26,7% испитаника, указује на то да постоји уверење о позитивном утицају мера на смањење рецидивизма, али без отпуне сигурности о њиховој максималној ефикасности, пошто нико није оценио мере као „веома ефикасне“ (оцене 5). Ови подаци наглашавају потребу за даљим истраживањем и унапређењем постојећих мера безбедности, како би се постигли бољи резултати у превенцији рецидивизма код малолетника.

Које мере безбедности сматрате најефикаснијим у превенцији повратка у криминал?

15 одговора

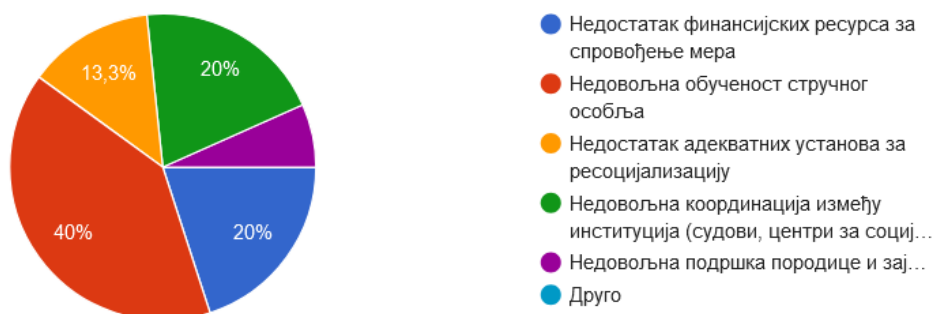

Графикон бр. 8. Најефикасније мере безбедности

Графикон број 8 приказује проценат испитаника који сматрају најефикасније мере безбедности у превенцији повратка у криминал. Резултати показују да 60% испитаника истиче стручно оспособљавање и едукацију малолетника као најважнију меру, што указује на значај стечених вештина и знања у процесу ресоцијализације. Психосоцијална рехабилитација и подршка такође играју важну улогу, али су је указали само 26,7% испитаника. Непријатно изненађује што ниједан испитаник није изабрао смештај у установама за ресоцијализацију, што може указивати на недовољну перцепцију ефикасности ових институција или могуће проблеме у самом систему. Породична и друштвена подршка добила је 13,3% подршке, што указује на важност социјалних мрежа у процесу ресоцијализације, али и на потребу за већим фокусом на ове аспекте. Ови налази наглашавају потребу за интеграцијом различитих мера, посебно образовних програма, у систем превенције рецидивизма.

Које препреке у примени мера безбедности сте приметили?

15 одговора

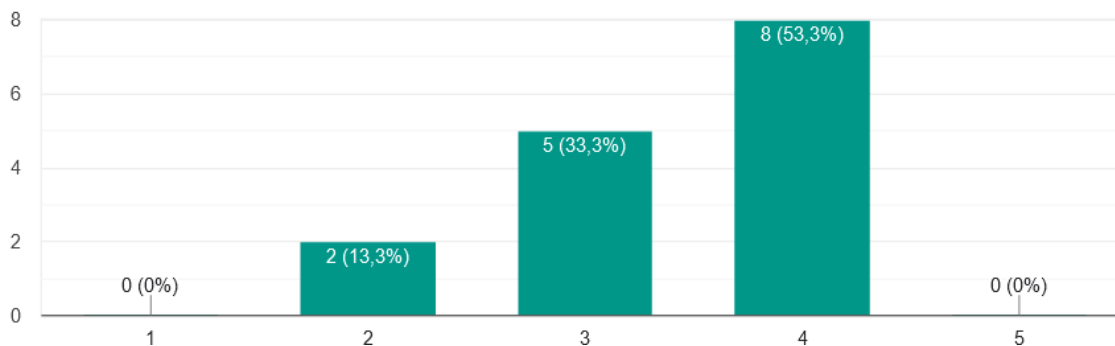

Графикон бр. 9. Препреке у примени мера безбедности

Графикон број 9 представља препреке у примени мера безбедности које су испитаници приметили. Резултати показују да 40% испитаника истиче недовољну обученост стручног особља као најзначајнију препреку, што указује на потребу за већим акцентом на обуку и усавршавање стручњака који раде са малолетницима. Недостатак финансијских ресурса за спровођење мера је истакнут од стране 20% испитаника, што указује на важност адекватног финансирања система безбедности и ресоцијализације. Поред тога, 20% испитаника наводи недовољну координацију између институција као проблем, што указује на потребу за бољом сарадњом и комуникацијом међу различитим институцијама које учествују у процесу ресоцијализације. Недостатак адекватних установа за ресоцијализацију, који је наведено од стране 13,3% испитаника, и недовољна подршка породице и заједнице, са 6,7%, такође указују на важност свих укључених фактора у успешан систем ресоцијализације. Ови налази наглашавају потребу за системским решењима која би се бавила овим проблемима и осигурала ефикасну примену мера безбедности.

Како оцењујете обуку стручњака који примењују мере безбедности?
(Веома квалитетна 5, Углавном квалитетна 4, Делимично квалитетна 3, Углавном неквалитетна 2, Веома неквалитетна 1)

15 одговора

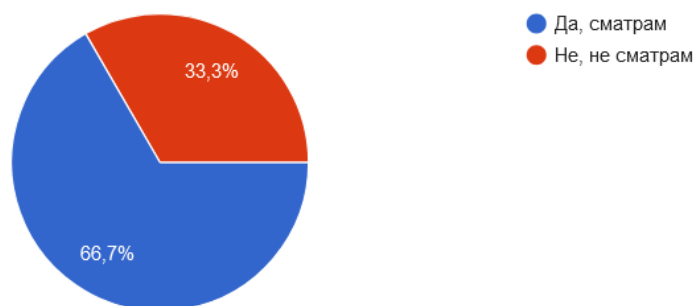

Графикон бр. 10. Обука стручњака

Графикон број 10 представља оцене обуке стручњака који примењују мере безбедности. Резултати показују да 53,3% испитаника оцењује обуку оценом 4, што указује на то да већина сматра да је обука на задовољавајућем нивоу, али не и изузетно квалитетна. Оцену 3 даје 33,3% испитаника, што подразумева да трећина сматра обуку просечном, а само 13,3% их оцењује оценом 2, што указује на недостатака у квалитету обуке. Забележено је да ниједан испитаник није дао најнижу оцену 1, али ниједан није оцењивао обуку као веома квалитетну (оцена 5). Ови резултати указују на потребу за побољшањем квалитета обуке, што је кључно за ефикасну примену мера безбедности и успешну ресоцијализацију малолетника. Развој и имплементација програма обуке који би осигурали висок ниво квалификација стручњака могу бити од суштинског значаја за унапређење овог аспекта.

Да ли сматрате да постоји неадекватна примена одређених мера безбедности у пракси, што отежава њихов превентивни и рехабилитациони учинак?

15 одговора

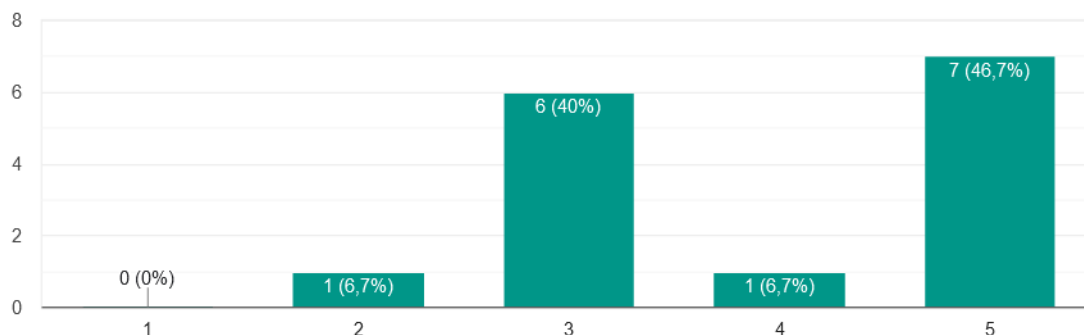

Графикон бр. 11. Примена мера безбедности

Графикон број 11 показује ставове испитаника о томе да ли сматрају да постоји неадекватна примена одређених мера безбедности у пракси, што отежава њихов превентивни и рехабилитациони учинак. Резултати указују на то да значајна већина, тачније 66,7% испитаника, верује да постоје недостатци у примени мера безбедности. Ово указује на општу забринутост о ефективности система и могућим импликацијама на ресоцијализацију малолетника. С друге стране, 33,3% испитаника не сматра да постоје значајни проблеми у примени мера, што указује на постојање различитих перспектива у процени стања. Ови налази наглашавају потребу за детаљнијом анализом и потенцијалним реформама у области примене мера безбедности, како би се осигурало да оне буду усклађене са циљевима превенције и рехабилитације, а тиме и да се максимизује њихова ефикасност.

У којој мери сматрате да индивидуалне карактеристике малолетника (узраст, пол, социјални статус) и околности у којима је извршено кривично дело утичу на ефикасност мера безбедности?

15 одговора

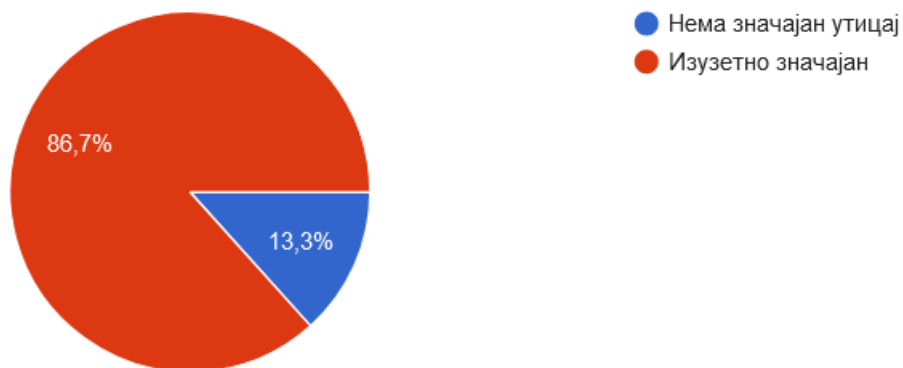
Графикон бр. 12. Индивидуалне карактеристике

Графикон 12 представља мишљење испитаника о томе у којој мери индивидуалне карактеристике малолетника, као што су узраст, пол, социјални статус и околности у којима је извршено кривично дело, утичу на ефикасност мера безбедности. Према добијеним подацима, значајна већина испитаника, тачније 46,7%, оцењује да ове карактеристике у великој мери утичу на ефикасност мера безбедности, што указује на свест о важности индивидуалног приступа у раду са малолетницима.

Са друге стране, 40% испитаника сматра да ове карактеристике имају умерен утицај, што такође указује на постојање разумевања о сложености ситуације у којој се налазе малолетници. Оцене 1 и 2, које су добиле 6,7% одговора, указују на то да мали проценат испитаника сматра да индивидуалне карактеристике не играју значајну улогу у ефикасности мера. Након анализе ових резултата, може се закључити да је потребно наставити рад на прилагођавању мера безбедности специфичним потребама малолетника, како би се постигли бољи резултати у процесу ресоцијализације.

Како процењујете значај контекста (породична позадина, друштвено окружење) у примени мера безбедности?

15 одговора

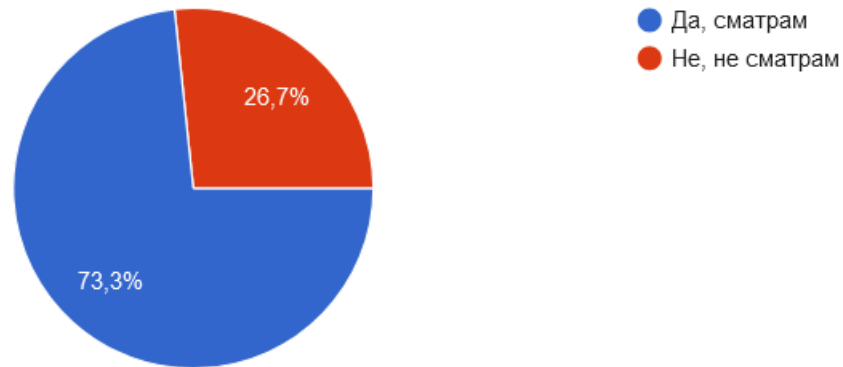
Графикон бр. 13. Значај контекста на мере безбедности

Графикон 13 показује процену значаја контекста, укључујући породичну позадину и друштвено окружење, у примени мера безбедности. Према резултатима, 86,7% испитаника сматра да контекст има изузетно значајан утицај на ефикасност мера безбедности. Овај висок проценат указује на свест о томе да услови у којима малолетници живе и одрастају играју кључну улогу у њиховом понашању и реаговању на мере ресоцијализације.

Са друге стране, само 13,3% испитаника сматра да контекст нема значајан утицај, што сугерише да постоји слабије разумевање или другачије гледиште о утицају породичних и друштвених фактора на малолетничко деликвентно понашање. Ови резултати указују на потребу за систематским приступом у раду са малолетницима, који ће узети у обзир контекстуалне факторе и развијати прилагођене стратегије за побољшање ефикасности мера безбедности.

Да ли сматрате да су прилагођене мере безбедности ефикасније од стандардних мера?

15 одговора

Графикон бр. 14. Ефикасност прилагођених мера

Графикон 14 показује ставове испитаника о ефикасности прилагођених мера безбедности у поређењу са стандардним мерама. Резултати указују да 73,3% испитаника сматра да су прилагођене мере безбедности ефикасније од стандардних. Овај висок проценат наглашава важност индивидуалног приступа у раду са малолетницима, што може бити кључно за њихову успешну ресоцијализацију и превенцију рецидивизма.

Са друге стране, 26,7% испитаника не дели овај став, што указује на потребу за даљим истраживањем и анализом разлога зашто неки стручњаци сматрају да стандардне мере могу бити адекватне. Овај контекст може указивати на различите перспективе о томе како се приступа проблемима малолетничке деликвенције, те је неопходно интегрисати различите стратегије и прилазе у циљу побољшања ефикасности мера безбедности.

Како бисте препоручили побољшање мера безбедности на основу индивидуалних карактеристика малолетника?

15 одговора

Графикон бр. 15. Побољшање мера безбедности

Графикон 15 представља препоруке испитаника за побољшање мера безбедности на основу индивидуалних карактеристика малолетника. Највећи део испитаника, 33,3%, предложио је увођење индивидуализованих програма рехабилитације, што указује на свест о потреби за прилагођеним приступом који узима у обзир специфичне потребе сваког малолетника.

Поред тога, 33,3% испитаника нагласило је важност боље оцене психолошког стања и развојних потреба малолетника, што може значајно утицати на ефикасност примене мера безбедности. Ово указује на потребу за свеобухватним проценама које ће помоћи у идентификацији проблема и дефинисању адекватних интервенција.

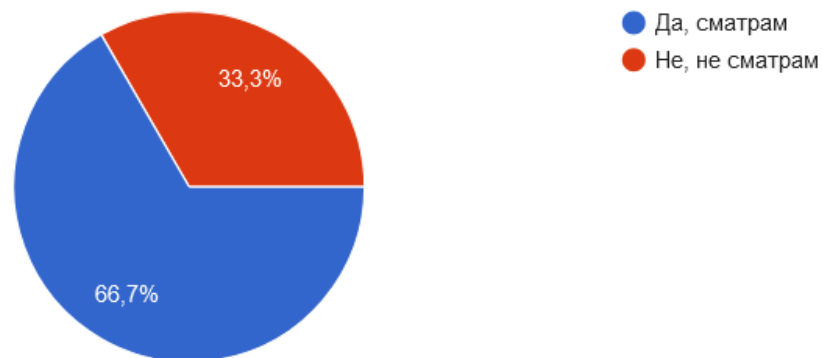
Већа укљученост породице у процес ресоцијализације и прилагођавање мера узрасту и нивоу зрелости малолетника добили су по 13,3% одговора, што указује на свест о важности породичне динамике и развојне фазе у раду са малолетницима. Такође, пружање дужег надзора и подршке након завршетка мера је препознато као значајно, што указује на потребу за континуираном подршком малолетницима у транзицији ка нормалном животу.

Наравно, 0% испитаника се одлучило за опцију „друго“, што указује на то да су предложене мере и стратегије према њиховом мишљењу адекватне и не захтевају додатне

сугестије. Ови резултати показују важност флексибилности и прилагођености мера безбедности у складу са индивидуалним потребама малолетника.

Да ли сматрате да мере безбедности имају дугорочни утицај на малолетнике?

15 одговора

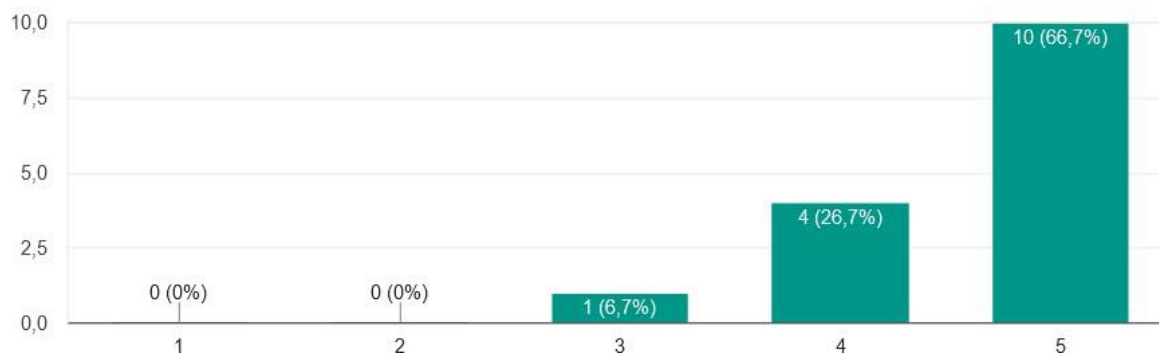

Графикон бр. 16. Дугорочни утицај мера безбедности

Графикон 16 показује ставове испитаника о дугорочном утицају мера безбедности на малолетнике. Упечатљивих 66,7% испитаника верује да мере безбедности имају дугорочан утицај на малолетнике, што указује на уверење да правилно примењене мере могу позитивно утицати на њихово понашање и будућност. Овај резултат наглашава важност интервенција које не само да адресирају тренутне проблеме, већ и доприносе здравој ресоцијализацији и развоју малолетника у дужем временском периоду. С друге стране, 33,3% испитаника сматра да мере безбедности немају дугорочан утицај, што може указивати на недовољну ефикасност или недостатак адекватне примене тих мера. Овај размаху мишљења наглашава потребу за детаљнијом анализом и могућим унапређењем система мера безбедности, како би се осигурало да оне заиста доприносе позитивној промену у животима малолетника. У контексту ресоцијализације, од суштинског је значаја развијати и спроводити стратегије које ће подржати малолетнике у њиховој интеграцији у друштво и спречавању рецидивизма.

Колико су важни социјални програми и ресурси у рехабилитацији малолетника? (Изузетно важни 5, Веома важни 4, Умерено важни 3, Незнатно важни 2, Нису уопште важни 1).

15 одговора

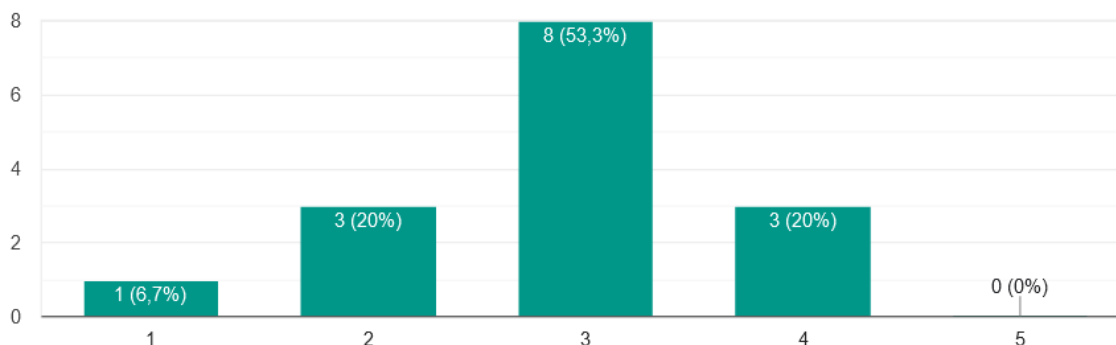

Графикон бр. 17. Важност социјалних програма

Графикон број 17 илуструје важност социјалних програма и ресурса у рехабилитацији малолетника. Резултати указују на то да ниједан испитаник није оцењивао социјалне програме као „нису уопште важни“ (0%), што указује на општу свест о значају ових програма. Поред тога, 6,7% испитаника дало је оцену 3, што указује на умерену оцену важности, док 26,7% испитаника сматра да су ови програми „веома важни“. Најзначајнији проценат, 66,7%, оцењује социјалне програме као „изузетно важне“ (5), што подстиче закључак да су социјални програми и ресурси перципирани као кључни елементи у процесу рехабилитације малолетника. Ови налази наглашавају потребу за улагањем у развој и примену социјалних програма, јер они играју виталну улогу у подршци ресоцијализацији малолетника и у смањењу рецидивизма.

Како бисте оценили сарадњу између правосудних институција и социјалних служби у примени мера безбедности? (Изузетно добра 5, Веома добра 4, Умерено добра 3, Лоша 2, Веома лоша 1).

15 одговора

Графикон бр. 18. Сарадња правосудних институција и социјалних служба

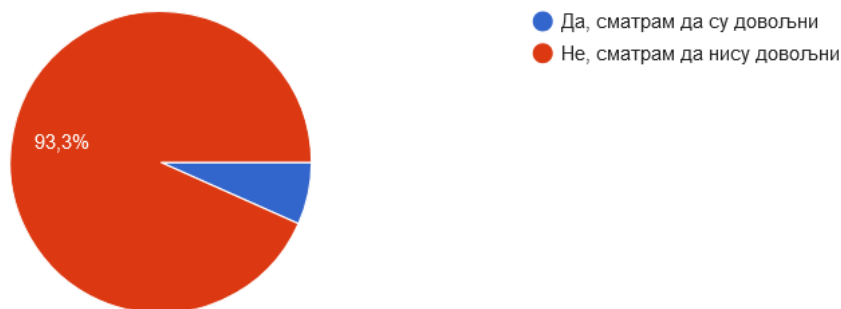
Графикон број 18 представља оцену сарадње између правосудних институција и социјалних служби у примени мера безбедности. Подаци указују да су испитаници углавном умерени у својој оцени, с обзиром на то да је 53,3% њих оценило сарадњу као „умерено добру“ (3). Ова процена може указивати на постојање одређених недостатака или изазова у сарадњи, иако не и на потпуну неефикасност.

С друге стране, 20% испитаника оцењује сарадњу као „вома добру“ (4), што указује на то да пост оји део правосудних институција и социјалних служби сматрају да сарадња функционише на задовољавајућем нивоу. Међутим, 6,7% испитаника оценило је сарадњу као „вома лошу“ (1), што указује на присутне проблеме и недостатке у заједничком раду.

Важно је напоменути да ниједан испитаник није дао највишу оцену (5), што може указивати на то да укупно посматрано, сарадња није на задовољавајућем нивоу. Ови резултати указују на потребу за побољшањем сарадње између правосудних институција и социјалних служби, што би могло допринети ефикаснијој примени мера безбедности и, коначно, бољим резултатима у ресоцијализацији малолетника.

Да ли мислите да су тренутни закони и прописи довољни за заштиту интереса малолетника?

15 одговора

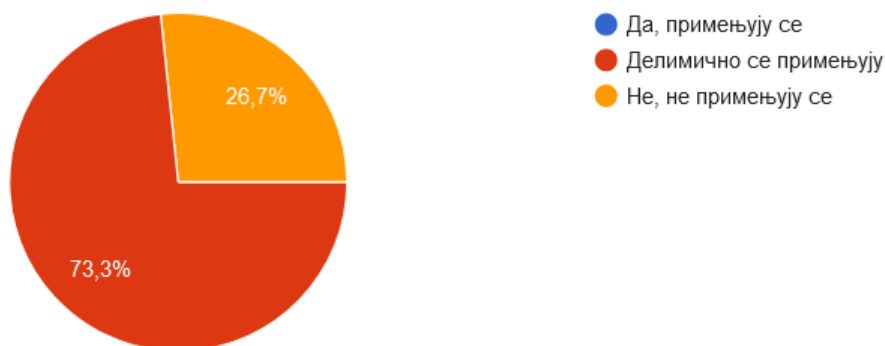
Графикон бр. 19. Тренутни закони и прописи

Графикон 19 приказује ставове испитаника о довољности тренутних закона и прописа за заштиту интереса малолетника. Резултати показују да 6,7% испитаника сматра да су закони и прописи довољни, док огромна већина, чак 93,3%, изражава уверење да нису.

Овај висок проценат незадовољства указује на значајне недостатке у правном оквиру који регулише питања везана за малолетнике. Испитаници вероватно сматрају да постоје празнине или недостатак адекватних мера које би ефикасно заштитиле права и интересе малолетника. Ови резултати представљају чврст позив на потребу за ревизијом и побољшањем постојећих закона и прописа, како би се осигурала адекватна заштита и подршка малолетницима у правосудном систему.

Да ли се примењују иновативне стратегије у раду са малолетницима?

15 одговора

Графикон бр. 20. Иновативне стратегије

Графикон 20 представља ставове испитаника о примени иновативних стратегија у раду са малолетницима. Резултати показују да ниједан испитаник не сматра да се иновативне стратегије у потпуности примењују, док 73,3% одговара да се делимично примењују, а 26,7% истиче да се уопште не примењују.

Ови резултати указују на то да постоји свест о важности иновација у раду са малолетницима, али истовремено показују и недовољну интеграцију нових метода и приступа у праксу. Делимична примена иновативних стратегија може значити да се неки аспекти модерног приступа у раду са малолетницима тек почели уводити, али не у довољној мери да би се остварили значајнији ефекат на рехабилитацију и ресоцијализацију. Ово може указивати на потребу за већим напорима у обуци стручњака, као и на развој конкретних програма који би интегрисали иновативне стратегије у постојећи систем.

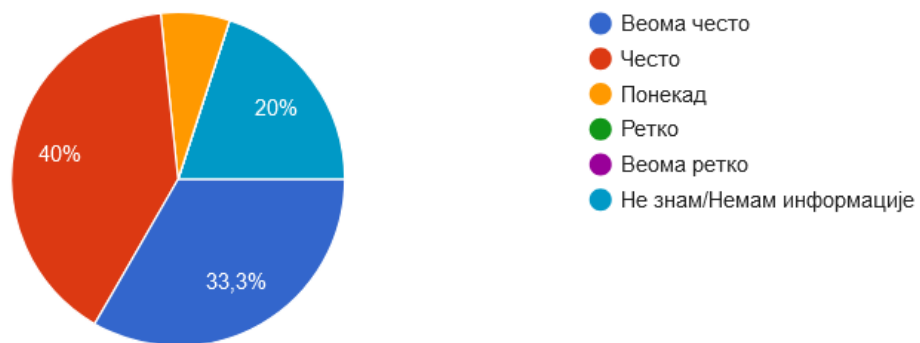
Чини се да недостатак иновативних метода представља препреку у ефикасности мера безбедности и рехабилитације малолетника. Како би се постигли бољи резултати у спречавању рецидивизма и подстицању успешне ресоцијализације, неопходно је размотрити могућности за увођење нових, иновативних приступа и стратегија које ће бити у складу са потребама малолетника и специфичностима различитих случајева. Такође,

важно је истакнути да би развој иновативних стратегија требало да укључује и сарадњу са социјалним службама, образовним установама и другим релевантним институцијама, како би се створила свеобухватна подршка за малолетнике у процесу рехабилитације.

Крајњи циљ је постизање дугорочних резултата у смањењу рецидивизма и побољшању животних услова малолетника, чиме би се унапредила и укупна безбедност заједнице.

Колико често се користе алтернативне мере уместо затвора за малолетнике?

15 одговора

Графикон бр. 21. Алтернативне мере

Графикон 16 показује учесталост коришћења алтернативних мера уместо затвора за малолетнике. Резултати указују на то да 40% испитаника сматра да се алтернативне мере користе често, док 33,3% њих истиче да се оне користе веома често. Ово су охрабрујући подаци, који указују на свест о важности примене алтернативних мера као начина за избегавање затвора, што може имати позитиван утицај на процес рехабилитације малолетника.

Са друге стране, 20% испитаника није информисано о овом питању, што указује на потребу за већом доступношћу информација о алтернативним мерама и њиховој примени у правосудном систему. Непостојање одговора од 6,7% испитаника који су навели да се алтернативне мере понекад користе и нула одговора за ретко и веома ретко указује на то да је примена алтернативних мера у значајној мери присутна у раду са малолетницима. Ови

налази подржавају идеју о важности и потенцијалу алтернативних мера у контексту правде за малолетнике.

Последње 22 питање у анкети гласило је - Које додатне мере или приступе бисте препоручили за унапређење система мера безбедности? (Нпр. побољшање сарадње између школа, социјалних служби и правосудних институција, континуирана обука и усавршавање стручњака који раде са малолетницима)... Неки од одговора били су: „Праћење\надзор малолетника након завршетка мере“, „сарадња између институција и стално стручно усавршавање“, „Едукација и образовање малолетника.“... Анализа одговора на питање о препорукама за унапређење система мера безбедности указује на разноврсне предлоге испитаника, при чему је заједничка тема потреба за бољом сарадњом међу институцијама. Најчешће предложене мере обухватају јачање сарадње између школа, социјалних служби и правосудних институција, као и стално стручно усавршавање и обуку стручњака који раде са малолетницима. Ови предлози одражавају свест о важности интегрисаног приступа и тимског духа, посебно кроз заједничке семинаре и радионице, које би омогућиле бољу комуникацију и координацију међу актерима. Такође је препозната потреба за континуираним праћењем малолетника и адекватнијим радом са родитељима у процесу ресоцијализације, што би уз подршку социјалних служби додатно допринело превенцији рецидивизма.

V. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И ИМПЛИКАЦИЈЕ

На самом крају неопходно је истажи комплексност и важност примене мера безбедности у процесу рехабилитације и ресоцијализације младих преступника. У савременом кривичноправном систему, мере безбедности су кључне за заштиту друштва, али и за пружање подршке малолетницима да превазиђу проблеме који су их довели до сукоба са законом. Потреба за уравнотеженим приступом, који не само да штити јавни интерес већ и омогућава малолетницима повратак у друштво, представља основу за будуће реформе и побољшања у овој области.

У светлу детаљне анализе, неопходно је истаћи да примена мера безбедности у поступку према малолетницима захтева **јасно теоријско разграничење** између **кривично-правног дуализма** и монолистичких приступа. Принцип *ne bis in idem* добија на посебној важности јер суд мора прецизно да разликује изрицање **васпитне мере** (засноване на **кривици** и делу) од изрицања **мере безбедности** (засноване на **опасном стању малолетника**). Овај теоријски основ је кључан за **правну сигурност** и спречавање да се мера заштите не претвори у скривену казну, што је доминантан изазов у пракси.

Посебно је наглашена улога **обавезног лечења** (психијатријско лечење и лечење зависности) које представља *conditio sine qua non* специјалне превенције код малолетника са идентификованим поремећајима. Ефикасност ових мера директно зависи од **мултидисциплинарног приступа**, који захтева **интензивну сарадњу** између судова, здравствених установа, центара за социјални рад и специјализованих боравака као што је „Клуб 08”. **Институционални изазови**, које је истраживање потврдило, највише се осећају управо у домену обезбеђивања адекватних **капацитета** и **специјализације** за спровођење ових терапијских мера, чиме се потврђује потреба за **системском подршком** овом сегменту рехабилитације.

Рад је показао да је **индивидуализација приступа** кључна за успех безбедносних мера, јер је сваки случај малолетничке делинквенције јединствен. Успех ових мера у великој мери зависи од узраста, породичног и друштвеног контекста, као и специфичности самог кривичног дела. Овај приступ наглашава потребу за сарадњом између различитих

институција – школа, социјалних служби и правосудних органа – које су сви део овог процеса и могу допринети постизању дугорочних резултата.

Поред тога, истраживање је показало да постоје значајне препреке у примени мера безбедности, укључујући недовољне финансијске ресурсе и недостатак стручног особља. Испитаници су указали и на важност **континуиране обуке и усавршавања професионалаца** који раде са малолетницима, чиме би се побољшао квалитет и ефективност самих мера. Иновативне стратегије, као што су увођење индивидуализованих рехабилитационих програма и интензивнија подршка породицама, могу значајно допринети успешнијој ресоцијализацији малолетника и смањењу рецидивизма.

Такође поступање браниоца у оквиру малолетничког правосуђа изузетно је важно и захтева дубоко разумевање законских прописа и принципа који се односе на ову област. Браниоци морају бити упознати с концептима ресторативне правде и имати свеобухватна знања о правима детета. С обзиром на специфичности рада с малолетницима, посебно онима из угрожених мањинских група, неопходно је да адвокати буду сензибилизовани за њихове потребе. Уколико браниоци не поседују потребне вештине и знања, то може довести до озбиљних кршења права малолетника, што може негативно утицати на њихов процес ресоцијализације. Ова ситуација може представљати кршење права на одбрану и правично суђење у кривичном поступку. Стога је кључно осигурати да сви браниоци постављени по службеној дужности имају неопходна знања. Такође, препоручује се да адвокати који се баве овим случајевима добију додатну едукацију, било кроз лично професионално усавршавање или кроз континуирану обуку коју би требало да обезбеде релевантне правосудне институције.

Хипотеза 1, која гласи да мере безбедности имају значајан утицај на смањење ризика од рецидивизма код малолетника, **није у потпуности потврђена**. Резултати истраживања показују да већина испитаника сматра мере безбедности умерено ефикасним у превенцији ризика од рецидивизма, са 60% испитаника који су оценили њихову ефикасност оценом 3. Поред тога, 26,7% испитаника даје оцену 4, што указује на делимично позитиван став према мерама, али и на недовољно поверење у њихову пуну делотворност, јер нико није доделио највишу оцену (5). Само 6,7% испитаника сматра мере неефикасним, што потврђује да одређени ниво ефикасности постоји, али и да постоји простор за унапређење. На основу

ових резултата јесте да мере безбедности у садашњој форми имају одређени утицај на смањење рецидивизма код малолетника, али недовољно снажан да би се ова хипотеза у потпуности потврдила. Ово указује на потребу за **оптимизацијом постојећих мера** и развојем додатних приступа који ће унапредити њихову ефикасност у спречавању повратка у криминал.

На основу представљених резултата, хипотеза број 2 о неадекватној примени одређених мера безбедности у пракси, која отежава њихов превентивни и рехабилитациони учинак, **може се сматрати потврђеном**. Већина испитаника, конкретно 66,7%, изражава забринутост у вези са недостатцима у примени мера, што указује на свест о могућим проблемима који могу утицати на ефикасност система. Ово представља значајан показатељ који указује на потребу за унапређењем и реформирањем мера безбедности, како би се побољшала њихова улога у ресоцијализацији малолетника. С друге стране, 33,3% испитаника не сматра да постоје значајни проблеми у примени мера, што указује на разлике у процени стања. Након анализе, може се закључити да постоји значајан потенцијал за побољшање система мера безбедности у сврху ефективније превенције и рехабилитације малолетника. Ова хипотеза потврђује потребу за детаљнијом анализом, као и активностима усмереним на реформу постојећих процедура и механизма примене мера, како би се осигурало да оне испуњавају своје циљеве.

На основу представљених резултата, хипотеза 3, која се односи на утицај индивидуалних карактеристика малолетника (узраст, пол, социјални статус) и околности у којима је извршено кривично дело на ефикасност мера безбедности, **може се сматрати потврђеном**. Већина испитаника, односно 46,7%, верује да индивидуалне карактеристике у великој мери утичу на ефикасност мера безбедности, што указује на свест о значају **индивидуалног приступа** у раду са малолетницима. Такође, 40% испитаника сматра да ове карактеристике имају умерен утицај, што указује на то да постоји разумевање о сложености ситуације. Ови налази указују на неопходност континуираног рада на прилагођавању мера безбедности специфичним потребама малолетника, како би се постигли бољи резултати у процесу ресоцијализације.

На основу анализа спроведених у овом раду, јасно је да је изрицање мера безбедности у поступку према малолетницима комплексно питање које захтева дубље разматрање

индивидуалних карактеристика и социјалних околности. Испитаници су углавном указали на важност прилагођавања мера безбедности специфичним потребама малолетника, као и на значај контекста у којем се криминално дело дешава. Резултати анкетног истраживања показали су да велика већина испитаника сматра да индивидуалне карактеристике, као што су узраст, пол и социјални статус, имају значајан утицај на ефикасност примењених мера. Поред тога, постоји и значајна забринутост у вези са неадекватном применом одређених мера, што указује на потребу за реформама у систему. Стога, за постизање бољих резултата у ресоцијализацији малолетника, неопходно је спровести свеобухватне мере које укључују **индивидуализован приступ, бољу сарадњу између различитих институција и континуирано усавршавање стручњака** који раде с малолетницима.

Овај рад указује на значај развоја и имплементације програма који ће бити фокусирани на спецификације сваког појединачног случаја, а не на стандардизоване методе, чиме ће се допринети не само смањењу ризика од рецидивизма, већ и бољој интеграцији малолетника у друштво. Потребно је континуирано истраживати и анализирати ефикасност мера безбедности, како би се осигурало да се оне адекватно прилагођавају и унапређују, што ће у коначници водити ка позитивнијим исходима за малолетнике и друштво у целини.

VI. ПРАВЦИ ДАЉЕГ ИСТРАЖИВАЊА

Да би се унапредила ефикасност мера безбедности у поступцима према малолетницима, потребно је усмерити будућа истраживања на неколико кључних области. Прво, важно је спровести детаљније квалитативне студије које ће осветлити индивидуалне потребе и проблеме малолетника, као и фактора који утичу на њихово понашање. Ово може укључивати анализу специфичних социјалних, економских и породичних околности. **Посебан фокус мора бити стављен на евалуацију дугорочне ефикасности обавезног лечења и капацитета институција за спровођење ових терапијских мера.** Друго, истраживање би требало да се усмери на унапређење сарадње између различитих институција, као што су образовне, социјалне и правосудне установе, с циљем стварања интегрисаног система подршке.

Такође, неопходна је детаљна анализа судске праксе у погледу разграничења кривице и опасног стања, посебно у контексту примене принципа *ne bis in idem* код кумулације санкција. Такође, континуирано усавршавање стручњака који раде са малолетницима и евалуација постојећих програма ресоцијализације ће бити кључни за идентификацију успешних модела и методологија. Коначно, важно је истраживати утицај различитих мера на дугорочне исходе малолетника, како би се развили и имплементирали програми који ће најбоље одговарати потребама ове осетљиве групе.

VII. ЛИТЕРАТУРА

1. Бајовић, В. (2017). Неоконзервативни приступ у борби против малолетничке делинквенције и одговорност родитеља. Правни факултет, Универзитет у Београду, Београд.
2. Бајовић, Ј. (2017). Едукација и ресоцијализација малолетника. *Зборник радова Педагошког факултета*, Ужице.
3. Бејатовић, С. (2018). Кривичноправна заштита и третман малолетника у Србији. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 81.
4. Бејатовић, С. (2018). Примена мера заштите жртве у малолетничком кривичном праву. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*.
5. Бејатовић, С. (2018). Кривичноправна заштита и третман малолетника у Србији. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*.
6. Božić, J., Tančić, P. (2023). Challenges of Implementation of Compulsory Treatment Measures in Serbia. *International Journal of Criminal Justice*, Vol. 15, No. 1.
7. Božić, V. B., Tančić, D. Lj. (2023). Problems of implementation of educational orders in the Republic Serbia – methodological and criminal law approach. *Bastina*, 59. <https://doi.org/10.5937/bastina33-43828>
8. Burfeind, J., Bartusch, D. (2015). *Juvenile delinquency: An integrated approach*. Routledge, New York.
9. Burfeind, J., Bartusch, D. (2015). *Juvenile Justice: An Introduction*. Routledge, New York.
10. Вуковић, Д. (2023). Индивидуализација санкција према малолетницима: Изазови и перспективе. *Српска правна ревија*, бр. 2.
11. Dimitrova, G. (2017). The security right of juvenile delinquents. *Globalization, the State and the Individual*, No 2(14)/2017, s. 133–138.
12. Dimitrova, M. (2017). Juvenile Delinquency and Criminal Justice System. *European Journal of Criminology*, Vol. 14, No. 3.
13. Dimitrova, M. (2017). Juvenile Delinquency and Criminal Justice System. *European Journal of Criminology*, Vol. 14, No. 3.

14. Дракић, Д. (2005). Основни проблеми савременог система кривичних санкција у Србији и Црној Гори. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, бр. 3.
15. Дракић, Д. (2005). Сврха мера безбедности као кривичних санкција. *Зборник радова*, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад.
16. Дракић, Д. (2008). *Кривичне санкције – савремени погледи*. Правни факултет Универзитета у Новом Саду, Нови Сад.
17. Дракић, Д. (2008). Мере безбедности обавезног лечења наркомана и алкохоличара према новом кривичном законика Србије. Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад.
18. Дракић, Д. (2018). *Коментар Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела*. Службени гласник, Београд.
19. Грујовић, С. (2012). Анализа поступања првостепених судова у малолетничким предметима са становишта првостепеног суда. *Малолетничко правосуђе у Републици Србији*, *Зборник радова*, Центар за права детета, Београд.
20. Грујовић, С. (2012). *Правни положај малолетника у кривичном праву*. Правни факултет, Београд.
21. Дракић, Д., Јовашевић, Д. (2018). *Коментар Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела*. Службени гласник, Београд. (Претпоставља се да је ово други аутор због сличности са 18)
22. Хрнчић, Ј. (2009). *Клуб 08: Евалуација модела рада са малолетним учиниоцима*. Социјална политика, бр. 2.
23. Хрнчић, Ј. (2009). *Преступништво младих: ризици, токови и исходи*. Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд.
24. Хрнчић, Ј., Игњатовић, Ђ., Станаревић, С. (2010). *Интензиван рад са...* (Назив није завршен, претпоставља се књига/студија).
25. Хрнчић, Ј., Игњатовић, Т., Станаревић, В. (2010). *Деца и млади са проблемима у понашању: услуге и третмани у заједници*. Републички завод за социјалну заштиту, Београд.

26. Ilić, A. (2024). Medijska slika maloletničke delinkvence. *VIII International Scientific Thematic Conference: Media, Penal Law and Judiciary*, Београд.
27. Илић, А. (2013). Историјски развој друштвене реакције на криминално понашање. *Мастер рад*, Универзитет у Нишу, Правни факултет, Ниш.
28. Илић, А. (2023). Трајање и престанак мера безбедности у кривичном праву Србије. *Кривично-правни анали*, бр. 3.
29. Илић, И. (2024). Психијатријско лечење као мера безбедности код малолетника. *Теме*, бр. 2.
30. Ilić, M. (2024). Inadequate Treatment of Juvenile Offenders in Institutional Settings. *Criminological Review*, Vol. 22, No. 1.
31. Игњатовић, Ђ. (2022). Процена ризика и потреба у малолетничком правосуђу. *Криминологија и социјална патологија*, бр. 3.
32. Javdani, S. (2019). Critical issues for youth involved in the juvenile justice system: Innovations in prevention, intervention, and policy. *J Prev Interv Community*. 47(2):67-75. doi: 10.1080/10852352.2019.1575564.
33. Јовановић, А. (2022). Интегративни третман малолетника зависника. *Часопис за социјални рад*, бр. 4.
34. Јовановић, М. (2020). Третман малолетних зависника у малолетничком правосуђу. *Српска правна ревија*, бр. 2.
35. Јовашевић, Д. (2000). Мере безбедности медицинског карактера у југословенском кривичном праву (стр. 123-152). *Зборник радова*, Правни факултет у Нишу, Ниш.
36. Јовашевић, Д. (2000). Неки проблеми у појму кривичних санкција. *Правни живот*, бр. 9.
37. Јовашевић, Д. (2012). Кажњавање малолетника у кривичном праву. *Малолетничко правосуђе у Републици Србији, Зборник радова*, Центар за права детета, Београд.
38. Јовашевић, Д. (2012). *Кривично право – Општи део*. Правни факултет Универзитета у Београду, Београд.
39. Јовашевић, Д. (2016). *Кривично право – Општи део*. Правни факултет Универзитета у Београду, Београд.

40. Јовашевић, Д. (2016). Примена мере безбедности одузимања предмета. Правни факултет у Нишу, Ниш.
41. Joksić, I., Rajaković, V. (2020). Family as a factor of socialization and resocialization. *Law Theory & Prac.* 37(42), Doi, 10.5937/ptp2004042J.
42. Joksić, I., Rajaković, D. (2020). The Role of Family in Juvenile Resocialization. *International Review of Criminology*, Vol. 30, No. 1.
43. Joksić, I., Rajaković, D. (2020). The Role of Family in Juvenile Resocialization. *International Review of Criminology*, Vol. 30, No. 1.
44. Khushbu, S., Kanchal, G. (2024). Juvenile Delinquency Emphasizing Rehabilitation and Correctional Strategies: A Comprehensive Review. *European Economics Letters*. 14. 395-404. 10.52783/eel.v14i2.1338.
45. Кнежевић, С. (2010). *Малолетничко кривично право-материјално, процесно и извршно*. Правни факултет, Ниш.
46. Коларић, Д. (2021). Модерни изазови дуализма кривичних санкција. *Теме*, бр. 1.
47. Кривични законик (КЗ). (2005-2024). („Службени гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 и 94/2024). (Акт као извор)
48. Krzysztof, S., Paweł, K. (2023). Juvenile community services for the benefit of the local community: in search of effective methods of resocialization. DOI:10.17951/sil.2023.32.1.275-291.
49. Krzysztof, W., Paweł, D. (2023). Multidisciplinary Approach to Juvenile Delinquency. *Journal of Social Policy*, Vol. 15, No. 2.
50. Krzysztof, W., Paweł, D. (2023). Social Work with Juvenile Delinquents. *Journal of Social Policy*, Vol. 15, No. 2.
51. Kumari, V. (2015). Juvenile justice in India. *Juvenile justice in global perspective*, 145-197.
52. Kumari, V. (2015). *Juvenile Justice System: International and Indian Perspectives*. Oxford University Press, New Delhi.
53. Лазаревић, Љ. (2005). *Коментар Кривичног законика Републике Србије*. Савремена администрација, Београд.

54. Лазаревић, М. (2005). *Кривично право*. Службени гласник, Београд.
55. Лазих, А. (2021). Правна природа и примена мера безбедности према малолетницима. *Анали Правног факултета у Крагујевцу*, бр. 1.
56. Лазих, Д. (2022). Правни положај оштећеног и мере безбедности у поступку према малолетницима. Правни факултет Универзитета у Новом Саду, Нови Сад.
57. Listyarini, D. (2017). Juvenile Justice System through Diversion and Restorative Justice Policy. *Diponegoro Law Review*, 2(1), 168-184.
58. Listyarini, V. (2017). Restorative Justice and Diversion in Juvenile Delinquency. *International Journal of Law and Society*, Vol. 8, No. 1.
59. Maljković, I., Radovanović, V. (2023). Restrictions of Rights as Security Measures for Juveniles. *Journal of Criminal Justice*, Vol. 5, No. 1.
60. Маљковић, М., Радовановић, И. (2023). Третман младих у сукобу са законом између идеала и стварности. *Тематски зборник радова*, Универзитет у Приштини, Правни факултет, Институт за упоредно право, Косовска Митровица.
61. Марковић, А. (2021). Едукација стручњака за рад са малолетницима. *Журнал за малолетничко правосуђе*.
62. Марковић, Н. (2021). Едукација стручњака у малолетничком правосуђу. *Социјална мисао*, бр. 3.
63. Mears, D. P., Travis, J. (2004). Youth development and reentry. *Youth violence and juvenile justice*, 2(1), 3-20.
64. Mihaela, T., Ciprian, P. (2010). Forms of quasi coercive treatment for resocialization of juvenile offenders. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2 (2010) 4164–4171.
65. Milićević, T. (2019). Individualization of Security Measures in Juvenile Proceedings. *European Journal of Legal Studies*, Vol. 10, No. 1.
66. Милићевић, М. (2019). Мере безбедности медицинског карактера: Кривичноправни оквир и проблеми у практичној примени. *XXXII Тематски Међународни Научни Скуп "Казнено Право и Медицина"*, Палић, стр. 161–180.

67. Милошевић, С. (2023). Институционални третман малолетника са психичким поремећајима. *Зборник радова Криминалистичко-полицијског универзитета*, Београд.
68. Момировић, Д. (2017). *Историја кривичног права: Од класичне до социолошке школе*. Правни факултет Универзитета у Београду, Београд.
69. Николић, М. (2022). Примена забрањујућих мера безбедности код младих возача. *Саобраћајно право и пракса*.
70. Симеуновић-Патић, Б. (2017). Превенција насиља младих из перспективе развојне концепције Ришара Тромбија у борби против малолетничке делинквенце и одговорност родитеља. Правни факултет, Универзитет у Београду, Београд.
71. Симеуновић-Патић, С. (2017). *Кривично право – Општи део*. Правни факултет Универзитета у Београду, Београд.
72. Станковић, В. (2020). Психосоцијални аспекти опасног стања код малолетних учинилаца. *Примењена психологија*.
73. Стевановић, А. (2016). Положај малолетника у кривичном поступку. *Мастер рад*, Универзитет у Нишу, Правни факултет, Ниш.
74. Стевановић, И. (2012). *Малолетничко правосуђе у Републици Србији: Зборник радова са друге годишње конференције Савета за праћење и унапређење рада органа кривичног поступка и извршења кривичних санкција према малолетницима*. Центар за права детета, Београд.
75. Стевановић, М. (2016). Малолетничко правосуђе у Србији. *Правни гласник*, бр. 4.
76. Стојановић, З. (2013). *Кривично право – Општи део*. Правни факултет Универзитета у Београду, Београд.
77. Стојановић, З. (2020). *Малолетничко кривично право*. Правни факултет Универзитета у Београду, Београд.
78. Тасић, Г. (2019). Имовинске мере безбедности и специјална превенција. *Анали Правног факултета у Крагујевцу*.
79. Tomita, G., Panzaru, S. (2010). Alternative Sanctions in Juvenile Delinquency. *Review of European Law*, Vol. 5, No. 3.

80. Tomita, M., Panzaru, C. (2010). Forms of quasi coercive treatment for resocialization of juvenile offenders. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, Science Direct.
81. Traub, B. (2024). Rehabilitation Over Retribution: Rethinking Juvenile Justice for Traumatized Youth. *University of Cincinnati Law Review*, Volume 93, Issue 1.
82. Ђеранић Першић, Ј., Чоловић, В. (2023). *Сећање на др Јована Ђирића – путеви права*. Институт за упоредно право, Београд.
83. Ђеранић Першић, С., Чоловић, Б. (2023). *Малолетничка делинквенција и третман: Нови приступи у Србији*. Центар за социјални рад, Београд.
84. United Nations. (1985). *United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules")*. General Assembly resolution 40/33. Retrieved from: <https://www.un.org>
85. Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица. (2005-2009). („Службени гласник РС“, бр. 85/2005 и 11/2009). (Акт као извор)
86. ЗОМ (Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица). (2005). („Службени гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005 – испр. и др.). (Акт као извор)

VIII. САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ

Мастер рад под насловом „Изрицање мера безбедности у поступку према малолетницима“ има за циљ свеобухватну анализу правне природе, ефикасности и комплексне примене мера безбедности у малолетничком кривичном праву у Републици Србији. Уводни и теоријски део рада је структуриран тако да прво даје историјски оквир развоја малолетничког кривичног права, а затим детаљно анализира кривично-правни дуализам и концепт опасног стања (*pericolosità*) као теоријску основу за изрицање ових специфичних санкција. Посебан фокус стављен је на специфичност обавезног лечења (психијатријско лечење и лечење зависности) и комплексно питање конкуренције санкција и принципа *ne bis in idem* приликом кумулације васпитних мера и мера безбедности.

Примењена методологија рада обухвата анализу теоријских оквира, правних прописа и студије случаја, док емпиријски део користи анкетно истраживање. Подаци су прикупљени од стручњака који непосредно раде у систему малолетничког правосуђа, са циљем испитивања њихових ставова о ефикасности мера, проблемима у њиховој примени и значају индивидуалних фактора. Кључни резултати истраживања показују да Хипотеза 1 (о значајном утицају на смањење рецидивизма) није у потпуности потврђена, јер већина испитаника оцењује ефикасност мера као умерену. Међутим, Хипотеза 2 (о неадекватној примени одређених мера) и Хипотеза 3 (о значају индивидуалних карактеристика) су потврђене. Утврђено је да индивидуалне карактеристике малолетника играју кључну улогу у успешности мера, али и да постоје значајни институционални недостаци у пракси и потреба за специјализацијом стручног особља.

Закључци рада наглашавају неопходност јасног правног разграничења при кумулацији санкција и потребу за мултидисциплинарним приступом и континуираном едукацијом стручњака (укључујући и браниоце). Рад указује на важност развоја интегрисаног система подршке и оптимизације постојећих мера како би се постигла успешнија ресоцијализација и дугорочно смањење ризика од рецидивизма код младих.

Кључне речи: малолетници, мере безбедности, опасно стање.

IX. ABSTRACT AND KEYWORDS

The Master's thesis, titled "Imposition of Security Measures in Proceedings Against Juveniles," aims for a comprehensive analysis of the legal nature, effectiveness, and complex application of security measures in juvenile criminal law in the Republic of Serbia. The introductory and theoretical section of the paper is structured to first provide a historical framework for the development of juvenile criminal law, followed by a detailed analysis of criminal law dualism and the concept of dangerousness (*pericolosità*) as the theoretical basis for imposing these specific sanctions. Special focus is placed on the specificity of compulsory treatment and the critical issue of the competition of sanctions and the principle of *ne bis in idem* during the cumulative application of educational and security measures.

The applied methodology includes an analysis of theoretical frameworks, legal regulations, and a case study, while the empirical section utilizes a survey research method. Data were collected from professionals working directly in the juvenile justice system (judges, prosecutors, social workers, defense counsel), with the aim of examining their attitudes regarding the effectiveness of measures, problems in their practical implementation, and the significance of individual juvenile characteristics. The key research findings indicate that Hypothesis 1 (concerning a significant impact on reducing recidivism) was not fully confirmed, as respondents rated the effectiveness of the measures as moderate. However, Hypotheses 2 (concerning inadequate practical application) and Hypotheses 3 (concerning the significance of individual characteristics) were confirmed. The results show that the individual characteristics of the juveniles play a crucial role in effectiveness, but there are also significant institutional deficiencies in implementation and a need for specialization among professional staff.

The conclusions of the paper emphasize the necessity of clear legal demarcation when cumulating sanctions and the need for a multidisciplinary approach involving better institutional cooperation and continuous education for experts (including defense counsel) to establish an integrated support system. Such an approach would achieve more successful resocialization and a long-term reduction in the risk of recidivism among youth.

Keywords: juveniles, security measures, dangerousness.

X. ПРИЛОЗИ

Упитник „Изрицање мере безбедности у поступку према малолетницима“ има за циљ да испита ефикасност примењених мера безбедности у оквиру казненог система за малолетнике, са посебним освртом на њихову улогу у смањењу рецидивизма и побољшању ресоцијализације. Упитник је анониман, и користи се искључиво у сврхе истраживања на факултету. За попуњавање упитника Вам је потребно је око 5 минута. Унапред хвала на издвојеном времену и пажљивом попуњавању.

1. Пол
2. Године старости
3. Ниво образовања
4. Ваша позиција у области правосуђа? (нпр. судија, тужилац...)
5. Колико година радите у овој области?
6. Да ли имате искуства у раду са малолетницима?
7. Како оцењујете ефикасност мера безбедности у смањењу ризика од рецидивизма код малолетника?
8. Које мере безбедности сматрате најефикаснијим у превенцији повратка у криминал?
9. Које препреке у примени мера безбедности сте приметили?
10. Како оцењујете обуку стручњака који примењују мере безбедности?
11. Да ли сматрате да постоји неадекватна примена одређених мера безбедности у пракси, што отежава њихов превентивни и рехабилитациони учинак?
12. У којој мери сматрате да индивидуалне карактеристике малолетника (узраст, пол, социјални статус) и околности у којима је извршено кривично дело утичу на ефикасност мера безбедности?
13. Како процењујете значај контекста (породична позадина, друштвено окружење) у примени мера безбедности?

14. Да ли сматрате да су прилагођене мере безбедности ефикасније од стандардних мера?
15. Како бисте препоручили побољшање мера безбедности на основу индивидуалних карактеристика малолетника?
16. Да ли сматрате да мере безбедности имају дугорочни утицај на малолетнике?
17. Колико су важни социјални програми и ресурси у рехабилитацији малолетника?
18. Како бисте оценили сарадњу између правосудних институција и социјалних служби у примени мера безбедности?
19. Да ли мислите да су тренутни закони и прописи довољни за заштиту интереса малолетника?
20. Да ли се примењују иновативне стратегије у раду са малолетницима?
21. Колико често се користе алтернативне мере уместо затвора за малолетнике?
22. Које додатне мере или приступе бисте препоручили за унапређење система мера безбедности?

XX. БИОГРАФИЈА

Милица Јекић рођена је 02. фебруара 1994. године у Београду.

Након завршетка Средње економске школе, стиче високо образовање на Правном факултету у Новом Саду. Своје академско усавршавање наставља уписавши мастер студије на Правном факултету у Нишу, на смеру Унутрашњих послова.

Током професионалног развоја, радно искуство је претежно стицала у области угоститељства. Стручна знања из области права и безбедности примењивала је кроз праксу у Основном јавном тужилаштву у Старој Пазови, као и кроз краткорочно ангажовање на позицији приправника код адвоката.

Њена стручна интересовања првенствено су усмерена на област безбедности, криминалистике и криминалистичке психологије. Посебан фокус истраживања усмерен је на категорију малолетних учинилаца кривичних дела, што је и била централна тема овог мастер рада.